

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 27 november justerades.

§ 2 Anmälan om förändring i regeringens sammansättning

Från statsminister Stefan Löfven (S) hade följande skrivelse kommit in:

Till riksdagens talman

Entledigande av statsråd

Statsministern entledigar statsrådet Peter Eriksson från uppdraget att vara statsråd.

Stockholm den 17 december 2020

Stefan Löfven

§ 3 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Rasmus Ling* (MP) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 1 januari 2021, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Johanna Öfverbeck* (MP).

§ 4 Avsägelse

Tredje vice talmannen meddelade att *Martina Johansson* (C) avsagt sig uppdraget som suppleant i socialförsäkringsutskottet från och med den 1 januari 2021.

Kammaren biföll denna avsägelse.

§ 5 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Centerpartiets riksdagsgrupp anmält Martina Johansson som ledamot i socialförsäkringsutskottet, Catarina Deremar som suppleant i finansutskottet, i skatteutskottet, i justitieutskottet, i civilutskottet, i socialförsäkringsutskottet, i socialutskottet, i kulturutskottet, i utbildningsutskottet, i trafikutskottet, i miljö- och jordbruksutskottet, i näringsutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och i EU-nämnden samt Hannes Hervieu som suppleant i justitieutskottet och i näringsutskottet under Johan Hedins ledighet.

Tredje vice talmannen förklarade valda *från och med den 1 januari 2021* till

ledamot i socialförsäkringsutskottet
Martina Johansson (C)

suppleant i finansutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i skatteutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i justitieutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i civilutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i socialutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i kulturutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i utbildningsutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i trafikutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i näringsutskottet
Catarina Deremar (C)

suppleant i EU-nämnden
Catarina Deremar (C)

Tredje vice talmannen förklarade vald *under tiden den 1 januari–28 februari 2021* till

suppleant i justitieutskottet
Hannes Herveiu (C)

suppleant i näringsutskottet
Hannes Herveiu (C)

§ 6 Anmälan om betänkande

Följande dokument anmäldes:
Finansutskottets betänkande
2020/21:FiU10 Statens budget för 2021

§ 7 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:237

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:237 Brottsprovokation
av Katja Nyberg (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 22 januari 2021.

Stockholm den 17 december 2020

Justitiedepartementet

Mikael Damberg (S)

Enligt uppdrag

Jenny Kvarnholt

Expeditionschef

Interpellation 2020/21:240

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:240 Incitament för fler poliser och civilanställda i Västerbottens inland

av Elisabeth Björnsdotter Rahm (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Prot. 2020/21:57
18 december

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 22 januari 2021.
Stockholm den 17 december 2020
Justitiedepartementet
Mikael Damberg (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2020/21:244

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:244 Massutskick av sms
av David Josefsson (M)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 28 januari 2021.
Stockholm den 17 december 2020
Justitiedepartementet
Mikael Damberg (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

Interpellation 2020/21:248

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:248 Brott som inte leder till straff
av Thomas Morell (SD)

Interpellationen kommer inte hinna besvaras inom tidsfristen.

Skälet till dröjsmålet är tjänsteresor och andra sedan tidigare inbokade arrangemang.

Interpellationen kommer att besvaras den 22 januari 2021.
Stockholm den 17 december 2020
Justitiedepartementet
Mikael Damberg (S)
Enligt uppdrag
Jenny Kvarnholt
Expeditionschef

§ 8 Anmälan om faktapromemorior

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2020/21:FPM43 Förslag om en europeisk hälsounion *COM(2020) 727*,
COM(2020) 725, *COM(2020) 724*, *COM(2020) 726* till socialutskottet
2020/21:FPM44 Förordning om dataförvaltning *COM(2020) 767* till trafikutskottet

Tredje vice talmannen anmälde att följande granskningsrapporter hade kommit in från Riksrevisionen och överlämnats till finansutskottet:

RiR 2020:28 Utgiftstaket – olika roll i olika tider

RiR 2020:29 Det finanspolitiska ramverket – regeringens tillämpning 2020

§ 10 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2020/21:3785 och 3789 till civilutskottet

2020/21:3795 till justitieutskottet

EU-dokument

COM(2020) 827 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 5 mars 2021*.

§ 11 Svar på interpellation 2020/21:210 om förändrade regler vid arbetskraftsinvandring

*Svar på
interpellationer*

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN

JOHANSSON (S):

Fru talman! Arin Karapet har frågat mig om jag är beredd att ta initiativ för att genomföra fyra förändringar som rör arbetskraftsinvandring. Det handlar om stopp för arbetskraftsinvandring av personliga assistenter, förbud mot spårbyte, höjda lönekrav samt försörjningskrav för anhöriga.

Jag ser först och främst väldigt allvarligt på uppgifter om att systemet för arbetskraftsinvandring utnyttjas. Regeringen har gett en särskild utredare i uppdrag att kartlägga i vilken utsträckning regelverket används för olika former av missbruk och föreslå åtgärder. Utredaren ska bland annat undersöka om så kallade cirkeltillstånd, där familjemedlemmens uppehållstillstånd är beroende av arbetskraftsinvandrarens tillstånd samtidigt som arbetskraftsinvandrarens anställning är beroende av familjemedlemmens rätt att vistas i Sverige, används för organiserat missbruk. I uppdraget ingår även att ta ställning till om uppsåtliga förfaranden där personer reser in i Sverige med hjälp av uppehållstillstånd som utfärdats på oriktiga uppgifter ska straffbeläggas.

Regelverket för familjemedlemmar till arbetskraftsinvandrare är relativt generöst, och man kan ifrågasätta om det är rimligt att den gruppen behandlas mer fördelaktigt än personer som ansöker om uppehållstillstånd enligt de allmänna regler som gäller vid anhörginvandring. Utredningen ska därför ta ställning till om det ska införas ett försörjningskrav för familjemedlemmar till arbetskraftsinvandrare. Ett sådant krav skulle naturligtvis påverka inkomstkravet för arbetstillstånd om det finns medföljande familjemedlemmar.

Utredningens uppdrag om försörjningskrav för familjemedlemmar kommer att redovisas i ett delbetänkande senast den 1 februari nästa år och övriga delar senast den 1 november nästa år.

När det gäller frågan om spårbyte vill jag påminna om att det är en ordning som infördes av den tidigare alliansregeringen. Huvudregeln är att uppehålls- och arbetstillstånd ska vara beviljat innan en person reser in i Sverige. Det är viktigt för att upprätthålla en reglerad invandring. Ibland finns det goda skäl att göra undantag från huvudregeln, till exempel under vissa förutsättningar om en person har etablerat sig på arbetsmarknaden. Jag ser därför inte någon anledning att vidta någon åtgärd i den frågan.

Anf. 2 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Jag tackar migrationsministern för svaret.

Fru talman! Vi kunde tidigare i dag i *Ekot* höra hur människor som kommer till Sverige utsätts för regelrätt människohandel och exploateras. Vi har problem med nuvarande lagstiftning.

Jag vill att den här debatten inte ska handla om vem som gjorde vad för 5, 10 eller 15 år sedan. Det finns ingen regering som lägger fram hundraprocentiga lagstiftningar under en hel mandatperiod. Vi moderater har insett att den lagstiftning vi tog fram i regeringsställning inte funkade fullt ut. Då måste man vara ödmjuk med att det som funkar, det funkar, och det som inte funkar får man ändra på.

Då har vi kommit fram till fyra saker. Vi ser hur spårbytet används för att exploatera människor. Det ukrainska exemplet är väldigt tydligt. Vi vill införa försörjningskrav om man tar hit sina anhöriga. Vi anser att den skyldigheten och plikten ligger hos den person som väljer att ta hit sina anhöriga. Vi vill också se höjda lönekrav, både för att minska risken för exploatering och för att inte få en viss typ av invandring till låglöneyrken. Det fjärde är ett exempel som skiljer sig från dagens lagstiftning, där vi bland annat säger nej till att man ska kunna ta in personliga assistenter som arbetskraftsinvandrare. Där har vi sett ett annat missbruk, oftast kanske att man tar hit en närstående, att någon kommer till Sverige för att ta hand om en närstående släkting etcetera.

Dessa fyra punkter har migrationsministern gett uttryck för att han är beredd att genomföra. Problemet är att det januariavtal som regeringen vill på säger väldigt tydligt att nuvarande lagstiftning ska ligga kvar och värnas. I stället för att ta bort spårbytet vill man luckra upp spårbytet.

Det blir oftast så att migrationsministern säger väldigt mycket men att väldigt lite händer. Detta är fyra förslag som kan gå igenom i utskottet och i denna kammare. Är migrationsministern beredd att komma till riksdagen med ett förslag till utskottet om att behandla dessa fyra förslag, det vill säga få med sig Moderaterna och flera andra partier i att strama åt detta och täppa igen de luckor som finns för att förebygga människohandel och exploatering men också få ordning på svensk arbetsmarknad?

Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag förstår att Arin Karapet inte vill att den här debatten ska handla om hur det var tidigare. Jag förstår också att Moderaterna försöker att komma i kapp i den här debatten på olika sätt. Detta är ju bara

ännu ett exempel på alla misslyckade moderata reformer. De börjar bli ganska många nu.

Ta hela friskolereformen, som ledde till betygsinflation, till segregering och till att koncernerna skär guld med täljkniv. Där ser vi nu en svängning. Den orkar ni inte heller längre stå för. Det var också en misslyckad reform.

Ta EBO-lagstiftningen, som ni införde för 25 år sedan. Den tar ni nu avstånd ifrån. Ni avskaffade den inte under den tid då ni hade möjlighet att göra det. Vi har varit kritiska sedan allra första början. Där svänger ni nu i opposition och tycker plötsligt att ni inte längre vill och orkar stå upp för den.

Sedan har vi de här lagstiftningarna. Min företrädare Tobias Billström genomförde två stora projekt under sin tid. Det ena var att han genomförde den mest generösa asyltagstiftningen i hela EU. Den ledde sedan fram till flyktingkrisen 2015 och en situation där Sverige fick ta emot 12 procent av alla asylsökande som kom till EU – 163 000 kom 2015. Det var en effekt av precis den politik som ni hade fört. Detta fick vi städa upp i, vilket vi gjorde med åtstramningar 2015 och 2016. Sedan dess har antalet asylsökande minskat med 90 procent. Nu tar vi inte längre emot 12 procent av alla asylsökande som kommer till EU, utan nu är siffran ungefär 3 procent. Också andelen har alltså minskat.

Arbetskraftsinvandringsreformen kom för tio år sedan. Moderaterna drev igenom världens mest generösa regler för arbetskraftsinvandring. Ni avskaffade arbetsmarknadsprövningen. Ni satte ingen lönetröskel, utan den effektiva lönetröskeln är den som gäller för socialbidrag, alltså 13 000 kronor i månaden. Ni införde möjlighet för arbetskraftsinvandring för deltid och inte bara heltid.

Sverige blev därmed det enda land i hela världen som har arbetskraftsinvandring också för yrken där vi inte har någon brist. Alla andra länder har arbetskraftsinvandring för till exempel it-tekniker, civilingenjörer och läkare, men inte Sverige, utan Sverige har dessutom arbetskraftsinvandring för diskare, städare, fönsterputsare och personliga assistenter. Det var själva grundtanken bakom Moderaternas reform.

I dag har vi ett läge då över 60 procent av all arbetskraftsinvandring är lågkvalificerad arbetskraft – alltså inte högkvalificerad arbetskraft utan lågkvalificerad sådan.

Det här leder fram till exploatering. Jag tror att borgerliga politiker ofta underskattar själva klassaspekten i det här. Det är en sak att komma till Sverige och jobba som civilingenjör, ekonom eller läkare i en bristsituation. Då blir du väl omhändertagen av ditt företag. Men när du kommer hit som diskare, städare eller fönsterputsare – särskilt i en miljö där det redan finns 450 000 arbetslösa, som i Sverige – blir du lätt utbytbar. Du hamnar lätt i en situation där du blir utnyttjad av arbetsgivare och får jobba för 30 kronor i timmen och bo i en källare.

Det är precis det här som vi har sett. Det som ni genomförde var ett beställningsverk från de arbetsgivare som vill ha det på det sättet och som vill kunna utnyttja löntagare. Dessutom har vi sett att det här leder till fusk och fiffel med arbetstillstånd och till att man mjölkar skattepengar ur systemen.

Det här är nu belagt, och vi har tillsatt en särskild utredare för att se vad man kan göra åt det. Precis de punkter som Arin Karapet tar upp berörs

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

i den utredningen: försörjningskrav för anhöriga, heltids- och deltidsfrågan som innebär att man höjer lönetröskeln och också insatser mot handel med arbetstillstånd. Jag får ett delbetänkande redan i februari.

Anf. 4 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Jag har vid flera tillfällen fått möjligheten att interpellera, ställa frågor till och debattera med migrationsministern, och det blir alltid en vända tillbaka till vad som hände för 5, 10 eller 15 år sedan. Det är som ett äktenskap där man inte kommer någon vart – nu är vi inte i en sådan relation, men man vrider hela tiden tillbaka klockan och ser på vad som hände då och säger ditten och datten.

Jag är inte intresserad av det. Jag utgår från hur verkligheten ser ut i dag och hur vi kan se till att få bukt med de problem vi har. Ja, jag är ödmjuk och erkänner att man gjorde fel. Men vi måste också komma ihåg vilket Sverige vi bodde i. Ibland låter det som att Socialdemokraterna har varit den största reformatorn av svensk politik. Men det har alltid varit nej, nej och nej, och man har alltid legat efter i utvecklingen så att någon annan måste driva på. Det kanske är vår svenska kultur som gör att det alltid måste stå oss upp i halsen innan vi får tummen ur och gör någonting – i alla sektorer.

Sverige var inte så öppet på 80- och 90-talen som det är i dag. Man kunde knappt komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare då. Det var väldigt svårt. Invandringen bestod i princip bara av asylinvandring.

Sedan luckrade man upp och liberaliserade väldigt kraftigt, och nu får man rätta till det. Nu finns det en vilja att ta bort möjligheten till spårbyte. I stället har regeringen i sitt direktiv gett i uppdrag till utredaren att titta på möjligheten att luckra upp detta. Vi vill införa försörjningskrav på anhörriginvandring, höjda lönekrav, krav på heltid och ett stopp för att personliga assistenter ska kunna komma till Sverige som arbetskraftsinvandrare. Vi står bakom detta. Lägg fram förslaget på bordet, så kan vi rösta igenom det!

Migrationsministern har bland annat sagt att Ukraina kanske skulle hamna på listan över säkra länder. Men det är inte säkert. Ukraina kan anses vara ett land som inte är tillräckligt säkert. Det är tre länder, enligt EU-kommissionen, som har satt upp Ukraina som ett säkert land, och det är Storbritannien, Luxemburg och Bulgarien. Vi kommer inte att komma åt de här problemen om vi inte tar bort möjligheten till spårbyte.

Jag förstår att vi är från två olika partier, och båda gör anspråk på regeringsmakten, men i varenda debatt kanske vi inte behöver gå in i konflikterna om vem som gjorde vad, utan låt oss fixa de här problemen i stället. Låt oss vara överens någon gång! Jag ser inte den viljan hos migrationsministern. I egenskap av migrationsminister måste man ta hänsyn till Centerpartiet och Liberalerna, och ni har ingått ett avtal med dem om att nuvarande lagstiftning ska värnas och ligga kvar.

I direktiven till utredaren finns även med att man ska titta på möjligheten att luckra upp möjligheten till spårbyte. Är det Miljöpartiets vilja? Ja. Det är inte Moderaterna som har ingått ett konstigt januariavtal, där man måste göra eftergifter till tre mindre partier som är helt olika varandra och som bygger mer på ideal än realitet.

Min fråga till migrationsministern är: Är migrationsministern beredd att komma till kammaren med de fyra förslag som jag har interPELLERAT om?

Fru talman! Jag har tillsatt utredningen för att städa upp i det system som ni genomförde. Det blir parodiskt, får man ändå säga, att Moderaterna skapade det här, och nu står du, Arin Karapet, och skäller på mig för att jag inte avskaffar det tillräckligt fort. Det är så situationen är.

Varför tillkom det här över huvud taget? Jag tror att man behöver fundera lite mer över det. Varför släppte man loss arbetskraftsinvandringen så fullständigt med ett ultraliberal system som Moderaterna gjorde för tio år sedan?

Jag tror helt enkelt att det fanns ekonomiska skäl. Man lyssnade till arbetsgivarsidan helt och hållet. Arbetsgivarsidan ville ha tillgång till billig arbetskraft som man kunde köra med lite som man ville och kunde hota och säga: Om ni går med i facket kommer ni inte att kunna vara kvar i det här landet, och om ni klagat på arbetsmiljön kommer ni inte att kunna vara kvar i det här landet.

Det är precis så vi har sett att utvecklingen har varit under de här åren. Vi har vidtagit åtgärder. Bland annat har vi ökat möjligheterna för arbetsplatsinspektioner så att polisen nu kan gå in på arbetsplatserna på ett helt annat sätt än tidigare, framför allt i restaurangbranschen och byggbranschen där vi vet att det pågår mycket fusk och fiffel.

Vi har också fördubblat sanktionsavgifterna för de arbetsgivare som utnyttjar illegal arbetskraft, och vi har gett särskilda uppdrag till de myndigheter som jobbar med detta, under ledning av Arbetsmiljöverket, för att öka trycket mot de arbetsgivare som utnyttjar systemet.

Grundproblematiken är att Moderaterna införde ett system där vi har arbetskraftsinvandring också för de yrken där det inte finns någon brist, till exempel städare, diskare och fönsterputsare.

Arin Karapet tar upp personliga assistenter, och då undrar jag: Varför är det bara den kategorin som ni menar inte ska omfattas av arbetskraftsinvandring?

Låt oss tala om en annan kategori: städare. Vi har städare som kommer från Mongoliet, och det är en kategori som utnyttjas väldigt mycket på svensk arbetsmarknad. Vad finns det för skäl att ha arbetskraftsinvandring för städare från Mongoliet? Jag kan bara tänka mig tre skäl.

Det första är att man vill få hit en släkting. Det andra är att arbetsgivaren har fått betalt – alltså handel med arbetsstillstånd – för att han ska erbjuda ett jobb här så att man kan komma till Sverige. Det tredje skälet är att arbetsgivaren, som sagt, vill ha någon som det går att få att jobba praktiskt taget dygnet runt under helt ovärdiga förhållanden. Det är tre skäl, men inget av dem är särskilt godtagbara, enligt min uppfattning.

Vad jag säger är att ska vi gå på det här handlar det inte bara om personliga assistenter, utan det handlar om mycket bredare personalkategorier.

Utredaren har att se över bland annat försörjningskravet för anhöriga. På det sättet kan man komma åt en del av fusket med de personliga assistenterna, alltså cirkeltillstånden som vi pratade om, det vill säga när en familj kommer hit och det i familjen finns exempelvis ett barn som är funktionshindrat. Då får man plötsligt en marknad för ytterligare personliga assistenter, och så kan man ta hit deras familjer, och så kan man för-

hoppningsvis, enligt deras sätt att se det, ytterligare någon som man få personlig assistans för. Det är så den här cirkeln har snurrat på.

Om man inför ett försörjningskrav stoppar man den cirkeln. Där kommer vi som sagt att få ett delbetänkande redan den 1 februari.

Jag tror dock att man måste gå längre och titta på frågan om heltid och deltid. Man måste också titta på frågan om löneträskeln. I dag ligger den på 13 000 kronor. Den måste naturligtvis upp.

Vi socialdemokrater har varit emot det här från början. Vi varnade för precis detta. Det blev också på det sättet. Vi har fått rätt i varenda förutsägelse.

Jag är fast besluten om att städa upp i det här systemet. Men jag börjar bli lite trött på att behöva städa upp efter Moderaterna varenda gång när det gäller reformer som de har genomfört och som sedan har visat sig vara totalt ogenomtänkta.

Anf. 6 ARIN KARAPET (M):

Fru talman! Jag vill påminna migrationsministern om att det här landet har styrts av Socialdemokraterna de senaste sex åren. Nu tar man tag i det här. Men på migrationsministern låter det som att det här var den viktigaste reformen Socialdemokraterna skulle genomföra så fort de tog över makten 2014. Sex år senare börjar snöbollen rulla. Vad har man gjort de senaste sex åren?

Fru talman! Det är alltid på det sättet; en moderat migrations- eller justitieminister skulle också behöva städa upp efter sin företrädare.

Återigen, varför går ni inte fram med ett skarpt förslag om att ta bort spårbyte och om krav på heltid, Morgan Johansson? Det finns kanske också andra yrkesgrupper som, liksom för personlig assistent, skulle kunna omfattas av ett nej till att ta in arbetskraftsinvandrare. Men låt oss börja där!

Fru talman! Jag har ett önskemål om att de här debatterna inte ska handla om vem som gjorde vad för fem tio år sedan. Jag var inte med i politiken då. Jag är också ödmjuk och medveten om att jag, liksom alla andra, kommer att fatta felaktiga beslut och bra beslut.

Nu har vi konkreta problem på arbetsmarknaden. Vi måste få bort möjligheten till spårbyte, införa försörjningskrav när det gäller anhöriginvandring och krav på heltid. Vi måste få ordning på arbetsmarknaden. Ett förslag till lösning är att ta bort möjligheten att inkomma med anställningserbjudande. I stället ska det vara anställningskontrakt, så att det håller juridiskt. Om arbetstagaren har blivit utnyttjad av arbetsgivaren ska man även kunna processa om det i en domstol och få rätten på sin sida.

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S):

Fru talman! Spårbyte är inte huvudproblemet. Det är inte i huvudsak där fusket sker. Dessutom minskar spårbytena nu. Det har varit en minskning från 2018 till 2019 med över 20 procent. Det beror också på att handläggningstiderna på Migrationsverket blir kortare. Därmed blir det kortare tid att arbeta under asyltiden, och därmed minskar möjligheterna till spårbyte. Men det är inte huvudproblemet.

Spårbyte är inte heller huvudproblemet när det gäller det ukrainska fallet. Det kan man ta hand om genom att sätta upp Ukraina på en säkra län-

der-lista, så att det går att särbehandla och snabbbehandla de ansökningarna. När det gäller asylansökningar från Ukraina ligger beviljandegraden i dag på runt 1 procent. Det är ett land där det inte förekommer någon allmän förföljelse.

Det är Migrationsverket som bestämmer hur listan ska se ut. Jag påpekar bara att om man sätter upp ett land på säkra länder-listan minskar också riskerna för den typ av fusk som vi har sett i den delen.

Varför har vi inte gjort någonting i den här frågan på de här sex åren? Till att börja med röstade Socialdemokraterna nej till den reform som ni drev igenom för tio år sedan, Arin Karapet. Vi har hela tiden kritiserat den, och vi har fått rätt i våra förutsägelser. Under lång tid var det bara socialdemokratin och fackföreningsrörelsen som lyfte fram det medan det försvarades från alla andra håll.

Nu är det en annan situation. Det kom en rapport från tolv myndigheter som jobbar mot organiserad kriminalitet där man säger att det här är ett jätteproblem. Häromdagen kom en rapport från Riksrevisionen där man säger exakt samma sak. Det finns nu ett helt annat tryck. Vi ser också att de partier som har försvarat det börjar ändra uppfattning, vilket är bra.

Nu finns det alltså ett politiskt tryck och en politisk möjlighet att göra något åt det. Den möjligheten tänker jag ta, fru talman. Jag är fast besluten att med alla tillgängliga medel försöka städa upp också i det här systemet.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2020/21:216 om tillståndsprövningen gällande Kallak och Laver

Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Lars Hjalmered har frågat mig när regeringen avser att fatta beslut om eventuell gruvbrytning i Kallak och Laver samt hur jag ser på konstitutionsutskottets kritik om att regeringen inte har vidtagit några åtgärder för att möjliggöra beslut om bearbetningskoncession i Kallak. Slutligen har Lars Hjalmered frågat mig hur jag bedömer att fördröjningar i tillståndsärenden påverkar Sveriges anseende som gruvnation och företags investeringsvilja i Sverige.

Den kritik som konstitutionsutskottet har lyft fram i ärendet om Kallak avsåg att det under en längre tid inte vidtogs några synbara handläggningsåtgärder.

I beredningen av ett ärende omfattas såväl synliga handläggningsåtgärder som handläggningsmoment som inte nödvändigtvis återspeglas i in- och utgående skrivelser. Det kan bland annat handla om interna rättsliga analyser, överväganden och bedömningar. Beredningen av ett ärende kräver bland annat en slutlig genomlysning av samtliga omständigheter. Regeringsärenden som faller inom flera departements verksamhetsområden ska dessutom beredas i samråd med övriga berörda statsråd.

Fru talman! Ärendena om de ansökta bearbetningskoncessionerna för områdena Kallak K nr 1 i Jokkmokks kommun och Laver K nr 1 i Älvsbyns kommun innehåller omfattande underlag med komplexa frågeställningar som berör flera olika allmänna intressen. Allt detta påverkar tidsåtgången i olika skeden av beredningen av förvaltningsärenden, inklusive

det ärende som konstitutionsutskottet har uppmärksammat i ifrågavarande granskning. Den 3 november 2020 gavs också Unesco World Heritage Centre möjligheten att inkomma med synpunkter på den ansökta bearbetningskoncessionen Kallak K nr 1 och eventuell påverkan på världsarvet Laponia.

Utgångspunkten för regeringens handläggning är alltid att den ska ske snabbt, effektivt och utan att rättssäkerheten eftersätts. Eftersom flera intressen är berörda av de kommande regeringsbesluten om bearbetningskoncessioner är det av stor vikt att regeringen bedömer ärendena ur alla aspekter och säkerställer att beslut tas efter en fullgod handläggning. När regeringen bedömer att ärendena är tillräckligt beredda kommer den också att fatta beslut i dessa. Jag kan i dagsläget inte uttala mig närmare med hänvisning till de pågående beredningarna.

Fru talman! Svensk gruv- och mineralnäring har stor betydelse för Sverige som land, i det regionala och lokala perspektivet samt utanför Sveriges gränser. Det handlar om arbetstillfällen, välfärd och utvinning av mineraler och metaller som är viktiga för en grön omställning samt om att tillförsäkra en god och hälsosam miljö, nationellt och globalt. Sverige ska fortsätta att vara ett föregångsland inom mineralnäringen när det gäller hållbar utveckling, och vi kommer att fortsätta att välkomna investeringar i vårt land.

Anf. 9 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret och för möjligheten att debattera de viktiga gruv- och mineralfrågorna!

I Kallak och Laver i Norrbotten har två företag ansökt om att starta gruvverksamhet. Jag tycker att frågan om Kallak och Laver sammanfattar mycket väl hur det är med gruvfrågorna i Sverige just nu. I botten finns ett stort behov av metaller och mineraler. Det här har betydelse för både vår ekonomi och vår miljö. Frågan pekar också på att Sverige har ohemult långa handläggningstider när man begär tillstånd. Den visar också på tillkortakommanden i Regeringskansliet, där det tar lång tid för näringsministern att komma till ett beslut.

Det här gör att Sverige och Europa, allt annat lika, inte får ta del av de metaller och mineraler man så väl behöver, inte minst för den gröna omställningen. Risken är också att jobb går förlorade på orter runt om i Sverige.

Fru talman! I Laverärendet är det företaget Boliden som har planer på ett större gruvprojekt för att ta upp kopparmalm i Älvsbyns kommun. Det här har dragit ut på tiden.

Tidigare i år brann bageriet Polarbröd i Älvsbyn ned. Det var en förskräcklig händelse. Strax efter detta valde kommunstyrelsens ordförande i Älvsbyn, socialdemokraten Tomas Egmark, att vädja till näringsministern och statsministern att säga ja till Bolidens Lavergruva. Egmark konstaterade väldigt träffande att en gruva inte kan vara på plats omgående och att det inte är säkert att de som i dag är bagare i morgon kan vara gruvarbetare. Däremot kan det, menade han, ge många viktiga jobb och framtidstro i Älvsbyns kommun.

Min första fråga till näringsministern, fru talman, är: Delar ministern sin partikollegas uppfattning om Lavergruvans betydelse för Älvsbyn, Norrbotten och Sverige?

I Kallakärendet är det tal om en järnmalmsgruva strax utanför Jokkmokk. Näringsministern har haft en färdig ansökan på sitt bord i tre och ett halvt år. Den 6 december förra året hade den legat i två och ett halvt år på näringsministerns bord. Jag frågade när beslut skulle komma. Näringsministern svarade då att ”utgångspunkten för regeringens handläggning är dock alltid att den ska ske snabbt, effektivt och utan att rättssäkerheten eftersätts”. Ett halvår senare, när det hade gått tre år, frågade jag näringsministern igen. Då sa han: ”Jag kan i dagsläget inte uttala mig närmare om när ärendena är tillräckligt beredda så att beslut kan fattas.”

Under året, fru talman, har dessutom konstitutionsutskottet granskat Ibrahim Baylan och hanteringen av det så kallade Kallakärendet och gett vad man nog får kalla svidande kritik. Man har konstaterat att näringsministern och regeringen inte har gjort några synbara åtgärder i ärendet under tre års tid.

I det svar som jag har fått nu hävdar Ibrahim Baylan att det inte finns några synbara aktiviteter. Men uppenbarligen finns det något osynligt som han och regeringen i övrigt har gjort. Jag måste få säga, fru talman, att det för mig inte låter som något annat än en efterhandskonstruktion. Om näringsministerns påstående hade stämt hade han och regeringen naturligtvis kunnat lämna över uppgifter till konstitutionsutskottet under sekretess. Man hade kunnat visa om man hade gett en myndighet något uppdrag. Man hade kunnat påvisa att näringsministern och andra hade haft möten eller andra aktiviteter. Sanningen är att man inte har gjort någonting i detta ärende.

Det gör att det ansökande företaget inte vet vad som händer. Även alla de kritiker – det finns många sådana i Jokkmokk – som inte vill ha en gruva står och väntar. Människor som önskar ett jobb i gruvan står och väntar. Detta påverkar naturligtvis också Sveriges anseende som gruvnation.

Jag upprepar den andra frågan i interpellationen till näringsministern: När avser han och regeringen att fatta ett beslut? Det har nu gått tre och ett halvt år. Hur länge ska man behöva vänta i Sverige för att få ett gruvtillstånd?

Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag förstår naturligtvis att en viktig del i att vara i opposition är att kritiskt granska regeringen och dessutom försöka ta partipolitiska poäng så att man någon gång kan få väljarnas förtroende att själv ingå i en regering. När man väl gör det är det ett antal saker som inträffar. Det räcker då inte med tyckanden. En regering har att förhålla sig till ett stort antal intressen. Man har också en juridik att ta hänsyn till.

Låt oss börja i tur och ordning, fru talman. Först tar vi frågan om gruvnäringen och dess utveckling i vårt land.

Jag tror att gruvnäringen aldrig har gått bättre i vårt land än vad den gör i dag, i alla fall inte i modern tid. De investeringsplaner som finns har vi nog aldrig sett maken till. Vi pratar hundratals miljarder som man planerar att investera i gruvnäringen i Sverige. Jag tycker att det är bra av flera olika skäl. Det är viktigt för jobb och tillväxt i vårt land. Gruvnäringen i vårt land befinner sig dessutom i tåten vad gäller hållbar gruvdrift, och det är välbehövligt ska gudarna veta.

Exemplen på ohållbar gruvdrift i världen är tyvärr alldeles för många. Av och till får vi läsa i tidningarna och medierna om att man har använt barnarbete, förorenat floder eller exploaterat sina anställda. Jag är därför glad över att dessa investeringsplaner finns och att det finns stora planer på att expandera gruvdriften i vårt land.

Jag är likväl medveten om att vår nuvarande tillståndsprocess kräver en genomgång, eftersom den är alldeles för oförutsägbar. Jag har dock inte hört något från gruvbolagen om att de inte vill ha de krav som vi i dag ställer i fråga om hållbarhet, miljöhänsyn, hänsyn till urbefolkningens rättigheter med mera. Däremot kräver de att få ett regelverk som är mer förutsägbart, och jag delar denna uppfattning.

Fru talman! Min förhoppning var att vi under året skulle ha kunnat be en utredare att se över det här. Men tyvärr har vi som bekant sedan i mars både på Näringsdepartementet och i samhället varit väldigt upptagna av en pandemi. Den har slagit mycket hårt mot inte minst liv och hälsa men även näringsliv. Mycket av departementets arbete har gått ut på att försöka rädda så mycket som möjligt av det svenska näringslivet. Jag tror att både jag och Lars Hjalmered tycker att det har varit en riktig prioritering i det korta perspektivet. I det långa perspektivet måste vi naturligtvis fortsätta att långsiktigt jobba med dessa frågor.

Fru talman! Jag fick en fråga om Älvsbyn. Jag hoppas och tror att Polarbröd kommer att återkomma, och jag hoppas att Lars Hjalmered delar min förhoppning om att det även i fortsättningen kommer att finnas jobb och utveckling där. Ägarna och kommunen är inne på det, och jag hoppas att det kommer att bli verklighet.

Beträffande de två gruvärendena sa Lars Hjalmered att näringsministern inte fattar något beslut. Det är dock inte så enkelt. En regering tar ju kollektiva beslut. Ärendena bereds, och ett stort antal intressen måste då vägas mot varandra.

Låt mig ta ett exempel. Frågan om Kallak och närheten till Laponia är inte så enkel som det låter. Vi måste se till att bereda ärendet så noga som möjligt så att vi inte hamnar i en rättslig process där regeringens beslut upphävs. Det är mot denna bakgrund och på grund av närheten till ett världsarv som vi har skickat ärendet till Unesco så att vi får ett yttrande och därefter kan gå till beslut.

Anf. 11 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Huvudproblemet i fråga om Kallak och Laver sätter ord på det faktum att näringsminister och regeringen inte fattar beslut. Det är vad det handlar om. I tre och ett halvt år har ett färdigt gruvprojekt legat på näringsministerns och den tidigare näringsministerns bord i väntan på beslut.

Vi kan gärna prata om ändrade tillståndsprocesser för gruvnäringen med upprätthållande av kravnivån i fråga om miljö. Vi behöver kapa handläggningstiderna ordentligt för att kunna ta vara på de möjligheter som finns. Jag tror att det framöver finns enormt stora möjligheter för ekonomi, jobb och utveckling. Se bara på de planer som finns hos LKAB, de bolag vi talar om här och andra!

Vi vet också att det här är helt avgörande för den gröna omställningen. Det vi plockar upp ur jorden behövs när vi ska bygga och utveckla samhället. Det behövs för den förnybara energin och en lång rad andra saker. Sverige och Europa behöver ytterligare tillgång till viktiga metaller och mineraler, och där kan Sverige bidra. Då kan vi inte ha processer som stoppar detta.

Kärnan i detta fall handlar dock om att vi har helt färdiga ärenden. Det är inte bara Moderaterna som säger det, fru talman. Under året gjordes ett utredningsarbete i tidningen Dagens industri då det väcktes skarp kritik mot regeringen från ledare inom gruv- och mineralbranschen. De upplevde inte att regeringen tog problemen med långa tider i tillståndsprocessen på allvar.

Fru talman! Jag har aldrig sagt att det är enkelt när man ska fatta beslut om huruvida det ska bli eller inte bli en gruva i Kallak eller Laver. Jag är den förste att se att man måste göra viktiga överväganden. Det blir lite problematiskt när konstitutionsutskottet konstaterar att regeringen inte har gjort något på tre års tid i ärendet. Då håller inte det hela.

Om man redan för ett par år sedan hade arbetat aktivt och kanske skickat det papper om Laponia som man har skrivit och som bolaget nu har svarat på hade man kunnat föra processen framåt. Problemet är att det färdiga ärendet har legat på regeringens bord i flera års tid.

Jag delar näringsministerns syn och förhoppning om att Polarbröd kan återstarta i Älvsbyn. Frågan för dagen var dock huruvida näringsministern delar den uppfattning som kommunstyrelsens socialdemokratiska ordförande har om vikten av att få Lavergruvan på plats. Det betyder mycket för dem, för Norrbotten och för Sverige.

I fråga om Kallakärendet kan man vara både för och emot. Jag tycker att det hela är djupt problematiskt. I Jokkmokks kommun finns mängder av människor som hoppas på ett jobb i gruvan. De får nu vänta och titta på andra karriärplaner. Det finns också många människor som absolut inte vill ha en gruva i Kallak. Ett antal av dem har bokstavligen stått utanför Riksdagshuset. De undrar också varför det inte kan komma ett avgörande.

Fru talman! Jag tycker nog att vi befinner oss i den sämsta situation som man kan vara i. Ett viktigt, stort industriellt projekt stoppas upp. Det beror inte på att man behöver bereda det på något annat sätt, utan på en oförmåga hos regeringen. Det gör att både de som är för och de som är emot står och väntar i limbo. Detta påverkar Sverige som gruvnation.

Vi har tyvärr tappat i den internationella gruvrankningen. Jag beklagar verkligen detta. Det har sagts förr. Näringsministern var i början av året på den stora gruvkongressen och -konferensen i Kanada och välkomnade investeringar till Sverige. Det tycker jag är klokt, och det ingår i arbetsbeskrivningen för den ministern. Problemet är att gruvbolag sedan kan konstatera att det ekar och skorrar lite falskt när det samtidigt finns ärenden som Kallak och Laver, där samma minister inte kommer till avslut. Man upplever inte att han tar tag i de långsiktiga frågorna med att se över de viktiga tillståndsprocesserna. Det finns en utredning nu, men där tittar man på så kallade C-ärenden, de minsta ärendena, inte de största gruvprojekten, som de flesta nog är överens kommer att vara aktuella.

När kommer beslut om Kallak? Delar ni denna syn? Vad kommer att hända framöver?

Anf. 12 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Det låter väldigt mycket från Lars Hjalmered. Ta exemplet med KU! Hade KU frågat hade man naturligtvis också fått svar angående de åtgärder som vidtagits under året. Vi har från Näringsdepartementet träffat bolaget. Vi har träffat en sameby och representanter för samerna, som också berörs av detta. Vi har haft kontakt med kommunen. Vi har även träffat fastighetsägare som har fastigheter i närheten.

Fru talman! När man gör detta ordentligt framkommer det att det inte är så enkelt. Det finns motstridiga intressen. När det dessutom är så att rättspraxis förändras under tiden innebär det att man måste jobba mer med detta, så att det blir ett rättssäkert beslut när det väl fattas. Det är mot bakgrund av detta som vi skickar det här ärendet vidare till Unesco så att vi får deras synpunkter och därefter kan gå till beslut. Då är det färdigberett, och då är också min bedömning att det beslut som regeringen fattar håller rättligt. Jag tror att det vore det absolut sämsta om den här regeringen skulle fatta ett beslut som inte håller, och det tror jag att Lars Hjalmered i grund och botten håller med om. Men jag förutser att det blir utmanat i en rättsprocess nästan oavsett vilket beslut regeringen fattar.

Fru talman! Om det här vore så enkelt som det låter på Lars Hjalmered hade vi naturligtvis tagit beslut för länge sedan. Men det är inte så enkelt. Ett exempel på hur komplicerade saker och ting är när det gäller gruvnäringen i norra delen av landet är det beslut som kom från FN:s kommitté mot rasdiskriminering bara för tio dagar sedan om en redan existerande gruva. Där fick Sverige kritik för att vi inte i tillräcklig grad hade lyssnat på ursprungsbefolkningen i det här fallet. Det är mot den bakgrunden vi försöker göra detta så ordentligt som möjligt.

Det blir lite konstigt att försöka misstänkliggöra varandra när det handlar om jobb, oavsett om det gäller Jokkmokks kommun, Älvsbyns kommun eller hela vårt land. Jag lyckas kanske inte alltid, men jag försöker ändå så långt det är möjligt se de goda intentionerna hos mina politiska motståndare. Jag tror att både jag och Lars Hjalmered i grund och botten har uppfattningen att det är bra med jobb och tillväxt i vårt land – och då gärna hållbara jobb och hållbar tillväxt.

Det är väldigt glädjande att den gamla bilden att det i den norra delen av landet är en massa arbetslöshet och väldigt ont om jobb blir alltmer fel. Den lägsta arbetslösheten i vårt land har vi faktiskt i den norra delen av landet. Det beror på flera saker, bland annat stora investeringar – på tal om investeringsviljan i vårt land – vilket jag tror kan glädja oss alla. Det sker stora investeringar i det som håller på att bli en väldigt stor omställningsindustri. Där har gruvorna och gruvindustrin en väldigt viktig roll att spela. Det handlar både om mer hållbar produktion av metaller och om mineraler som behövs för till exempel elektrifiering. Det är oerhört bra.

Fru talman! Vi kommer naturligtvis att återkomma när det gäller de enskilda gruvärendena. Där kan jag som sagt inte föregå regeringens beslut eller de processer som pågår. Men därutöver är min fasta övertygelse att vi behöver titta över hela vårt system, som i dag är alldeles för oförutsägbart. Jag ser fram emot att så snart vi har direktiv på plats tillsätta en utredning för att titta igenom det här. Där ska vi ta hänsyn till ett antal viktiga intressen, bland annat miljöfrågor, och se till att få rätt balans och framför allt förutsägbarhet.

Anf. 13 LARS HJÄLMERED (M):

Fru talman! Jag tycker att det var ett väldigt klargörande inlägg från näringsministern i ett par delar.

Det första jag vill ta upp är att näringsministern säger att KU inte har tagit del av all dokumentation. Det tycker jag är ganska anmärkningsvärt. Jag hoppas att det är något som KU kan titta på. KU har egentligen begärt ut all information regeringen kunnat lämna över om detta. Men näringsministern står och säger någonting helt annat. Det betyder att konstitutionsutskottet i sin granskning av näringsministern i ett allvarligt ärende uppenbarligen inte har fått del av all dokumentation och därför i någon mening "fällt" näringsministern på felaktig grund. Det är märkligt att regeringen inte har försett KU med underlag.

Det andra, fru talman, är att det här inte är något enkelt, vilket jag heller aldrig sagt. I Norrbotten finns till exempel en konsultationsordning för att involvera samer. Länsstyrelser, Riksantikvarieämbetet och en lång rad andra är inne i de här processerna. Men när det gäller Kallak och Laver finns det färdiga ärenden på regeringens bord. Sedan kan någon ta annan och större hänsyn.

Jag betvivlar inte näringsministerns ambition på området. Jag tror att problemet är att han är bakbunden av Miljöpartiet och att det är det som det handlar om. De flesta förstår att Ibrahim Baylan egentligen personligen kanske vill gå vidare med detta men att regeringen är låst i frågan. Därför skickar man till exempel ett ärende till Unesco vad gäller Kallak, trots att man inte per lag är tvungen att göra det, eftersom den tänkta Kallakgruvan inte ligger i Laponia utan utanför. Sedan behöver inte det vara fel; det är upp till regeringen att ta detta vidare.

Fru talman! Det som sedan behöver ske, både för de här ärendena och framöver, är att man åtgärdar de långa tillståndsprocesserna. Regeringen har tillsatt en utredning som tittar på de minsta gruvärendena, men man bör ta ett större grepp som gör att vi snabbare kan få besked och att det inte kostar lika mycket pengar. Den osäkerhet som nu finns, där man inte riktigt vet vad man behöver leva upp till för att kunna få ett tillstånd, måste vi komma ifrån. Så är det verkligen i de här fallen. Varken de som är för eller de som är emot vet riktigt vad som kommer längre fram. Ett viktigt besked för att stärka Sverige som gruvnation vore att snabbt komma till besked i de här ärendena.

Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S):

Fru talman! Jag tackar Lars Hjälmered för en bra diskussion om för Sverige angelägna frågor. Men rätt ska vara rätt. När jag pratar om KU pratar jag om det faktum att jag var i KU och inte fick någon fråga om detta. Hade jag fått en sådan fråga hade vi naturligtvis kunnat redogöra för att vi har haft träffar med både företaget och ett antal andra intressenter samt för de planer som sedermera också förverkligades i och med att vi skickade vidare detta till Unesco.

Är det då rätt eller fel? Nu vill naturligtvis Lars Hjälmered göra det här till partipolitik och en fråga om att det finns två partier i regeringen. Men i grund och botten är det ett förvaltningsärende som måste hanteras juridiskt. Regeringskansliets jurister gjorde bedömningen att ett beslut innan ärendet är färdigberett innebär att det kommer att bli utmanat i domstol. Risken är då ganska stor att det upphävs och går tillbaka. Det vill vi inte

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

utsätta intressenterna i gruvärendet eller för den delen bolaget i fråga för. Därför gör vi det så seriöst och bra som det bara kan bli.

Nej, Lars Hjalmered, det handlar inte om att kritisera KU. Jag bara tar upp det faktum att jag var i KU och inte fick någon fråga om detta. Hade jag fått en sådan hade jag naturligtvis kunnat svara, precis som jag gjorde nu, att vi har haft ett antal möten från Näringsdepartementet med ett antal intressenter. Det har också inneburit att vi har kunnat föra frågan vidare. Jag hoppas och tror att vi kan få till ett beslut i regeringen i det här fallet när vi väl får yttrandet från Unesco.

Fru talman! Jag skulle vilja avsluta med att önska Lars Hjalmered en god jul och ett gott nytt år samt tacka för den lussebulle jag fick före debatten. Den var väldigt god.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Svar på interpellation 2020/21:217 om samspelet mellan försvar och byggande

Anf. 15 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag har för avsikt att föreslå några lagändringar som gör det möjligt att kombinera ett växande Sverige med äganderätt och ett återuppbyggt försvar samt hur jag och regeringen avser att verka för ett stabilt bostadsbyggande. Hon har även frågat mig hur jag avser att hantera frågan, som ytterst handlar om äganderätten, om att enskilda markägare i närheten av försvarsverksamhet har svårt att bygga eller utveckla sin verksamhet.

I mitt svar på en liknande fråga från Alexandra Anstrell nyligen har jag redogjort för de regelverk som finns för att hantera avvägningen mellan försvarsintresset och andra motstående intressen som kan finnas vid planläggning och lokalisering av bebyggelse. I svaret har jag också angett att några förslag på lagändringar med anledning av den fråga som Alexandra Anstrell tagit upp inte är aktuella för närvarande.

Vid en prövning av om ny bebyggelse kan tillåtas enligt plan- och bygglagen ska det alltid ske en avvägning mellan det enskilda intresset av att vidta den önskade åtgärden och allmänna intressen som kan tala mot att tillåta åtgärden, däribland försvarsintresset. Någon obegränsad rätt för en fastighetsägare att bebygga sin fastighet finns inte enligt gällande lagstiftning, oavsett var fastigheten är belägen. Försvarsintresset är ett starkt allmänt intresse. Det kommer bland annat till uttryck i miljöbalken, där riksintresset för totalförsvaret getts företräde i förhållande till andra konkurrerande riksintressen.

Som jag angett i mitt tidigare svar till Alexandra Anstrell är tillstånd till ytterligare bostäder intill ett skjutfält av riksintresse exempel på åtgärder som kan göra det svårare att förnya eller ompröva de tillstånd som krävs för att bedriva verksamheten vid Försvarsmaktens anläggningar. För att Försvarsmakten ska kunna utbilda och öva sina förband är det nödvändigt att myndigheten har tillgång till ändamålsenliga övningsområden och övningsanordningar.

Bebyggelsen ska också enligt plan- och bygglagen lokaliseras till mark som är lämpad för ändamålet med hänsyn till människors hälsa och möjligheterna att förebygga bullerstörningar. Det finns inget generellt förbud mot bebyggelse i närheten av Försvarsmaktens anläggningar. Vid en prövning, enligt plan- och bygglagen, av vilka åtgärder som kan tillåtas måste det ske en sammanvägd bedömning i varje enskilt fall, utifrån förutsättningarna i det aktuella området.

När Försvarsmaktens verksamhet nu förstärks och utökas kan givetvis intressekonflikter mellan försvarsintresset och andra motstående intressen komma att öka. Jag följer utvecklingen, men några förslag på lagändringar med anledning av de frågor som Alexandra Anstrell tar upp är för närvarande inte aktuella.

Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret!

Jag är här i dag för att jag tycker och tror att det måste gå att kombinera ett växande Sverige med äganderätt och ett återuppbyggt försvar. Därför behöver vi resonera kring dessa frågor.

Vi har i dag på flera ställen runt om i landet influensområden som ligger som en våt filt över kommuners möjlighet att få till ett stabilt bostadsbyggande. Det är en våt filt över äganderätten, som är befäst i jordabalken. Det är en våt filt över människors möjligheter.

För en, som det känns, evighet sedan, när vi i Sverige hade ett fullt upprustat försvar, såg lagstiftningen helt annorlunda ut vad gäller miljö och buller. I dag, när vi står inför ett förstärkt försvar, som vi nu äntligen har beslutat om i kammaren den här veckan, blir det en del krockar som egentligen inte behöver vara krockar.

Fru talman! Jag har tidigare ställt frågor till statsrådet om influensområden, om statsrådet har för avsikt att föreslå några lagförändringar som gör det möjligt att kombinera ett växande Sverige med äganderätt och ett återuppbyggt försvar.

Jag har fått till svar att det finns ett regelverk för att hantera avvägningen. Problemet är att regelverket inte fungerar. Vi ser det i Haninge, vi kan se det på Gotland och vi kan se det i Halland. Ett försvar som blir större måste självklart öva. Det kan ju låta en hel del, men man vänjer sig. Man har ju alltid ett val. Man behöver inte bo precis där i så fall.

Men om man väljer och vill bo nära där, om man kan tänka sig det låter lite då och då, och ibland kanske det låter lite mer, måste man ändå kunna få göra det. Man måste kunna få utveckla den delen av en kommun.

Det regelverk som ministern hänvisar till ställer till en hel del problem när Försvarsmakten själv ska öva. Miljöbalken sätter stopp för flera övningar i och med långa handlingsstider och utdragna tillståndsprocesser. Det finns exempel på tillståndsprocesser som har dragit ut på tiden i flera år utan att Försvarsmakten har fått svar på sina ansökningar om att få använda övnings- och skjutfält.

Försvarsmakten har själv uppmanat till ändringar i miljöbalken som innebär att tillståndsprocessen skulle förkortas. Det skulle ske genom att ta bort ett av de tre steg som i dag krävs för att få miljötillstånd, samt att få till en författningsreglering som säger att länsstyrelserna ska hantera ärendena skyndsamt.

Den instans som föreslås tas bort är mark- och miljödomstolen och dess yttrande till regeringen. En sådan ändring skulle skyndsamt möjliggöra fler militära övningar. Det skulle vara positivt för att öka den operativa förmågan i försvaret, något som försvarsministern säger sig vilja uppnå.

Goda möjligheter att öva under olika sorters förhållanden höjer krigsdugligheten i våra krigsförband. Det är helt centralt om Sveriges försvar ska kunna vara krigsavhållande och, om det värsta sker, kunna agera kraftfullt mot ett väpnat angrepp. Är inte det någonting som minister Bolund vill uppnå?

Ministern har precis sagt att han inte avser att göra några lagändringar. Men i svaret som jag precis fick avslutade ministern ändå med att säga att det kan komma att uppstå ökade intressekonflikter. Ändå vill ministern inte ta ansvar för det och göra någonting åt det. Jag tycker att det är anmärkningsvärt.

Fru talman! Jag tycker att det vore på sin plats att åtminstone se över frågan. Därför undrar jag om ministern åtminstone kan tänka sig att ge i uppdrag att göra en översyn av hur samspelet mellan Försvarsmakten och övriga samhället fungerar på ett bredare plan.

Anf. 17 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för interpellationen och debatten!

Till att börja med vill jag rätta Alexandra Anstrell i frågeställningen. Det går att kombinera ett växande Sverige med ett växande försvar och fler bostäder. Det har regeringen redan visat. Vi har nu ett större bostadsbyggande än vad vi har haft på årtionden och långt högre än under den tid som Moderaterna ledde regeringsarbetet i Sverige.

Nu kom Boverket precis i går med en ny prognos för bostadsbyggandet där rubriken är Stabilt bostadsbyggande under krisen. Det är ett högt bostadsbyggande och fortsätter att vara ett högt bostadsbyggande historiskt sett i Sverige. Den konflikt som Alexandra Anstrell försöker att måla upp tycker jag inte är den riktiga.

Däremot är det självklart så att olika intressen i samhället står mot varandra. Alexandra Anstrell säger i sitt inlägg att det är anmärkningsvärt att det uppstår intressekonflikter när man till exempel nu utvecklar försvaret, ger mer resurser och då är i mer behov av övningsområden och övningstider. Det har jag verkligen svårt att förstå.

För mig som bostadsminister är det självklart att det finns intressekonflikter när man utvecklar verksamheter. Det är en situation som vi aldrig kommer att komma ifrån, hur lagstiftningen än ändras. Däremot gör vi alltid vårt bästa för att väga de intressekonflikterna mot varandra och skapa bästa möjliga beslut som tar hänsyn till olika intressen.

Det känns lite grann som att Moderaterna och Alexandra Anstrell försöker att skapa en tulipanaros, som man brukar säga. Man vägrar att välja utan man vill låtsas som att man kan få allt. Så är det inte tyvärr i den hårda politiska verkligheten som vi lever i.

Moderaterna har varit starkt pådrivande, vill jag minnas, för att rusta upp försvaret och ge mer resurser, det vill säga ha fler manskap som ska utbildas. Man vill ha fler övningar. Man vill ha möjligheter att ha både flygövningar och andra övningar som skapar utmaningar för andra verksamheter i närområdet runt övningsområdena.

Det har vi nu att ta hänsyn till. Regeringen har också gjort en av de största upprustningarna av försvaret och satsat stora resurser på att bygga upp vår försvarsförmåga. Det har vi gjort med vetskapen om att det kommer att påverka andra verksamheter runt omkring.

Att låtsas som, vilket är bekvämt när man sitter i opposition, att man inte behöver göra den typen av avvägningar är tyvärr inte ett sätt hitta lösningar på eller komma framåt i de här frågorna. Det leder möjligtvis till billiga opinionspoänger, om det är vad man försöker uppnå.

Låt oss i stället ha en ärlig diskussion och konstatera att ska vi rusta upp försvaret kommer det att innebära att en del andra verksamheter i Sverige kommer att få anpassas till det. Det är väldigt svårt att komma ifrån den situationen.

Det är också intressant när man gör som jag har gjort och går in på Moderaternas hemsida och läser om försvaret. Det är knappast den här konflikten med andra intressen, som Alexandra Anstrell nu lyfter och verkar tycka är den viktigaste, som kommer till uttryck.

Det handlar snarare om att man ska trycka på mer och att vi ska ha ännu mer försvarsarbete. Då måste man också någonstans som parti ta ansvar för det. Vill man ha mer försvarsverksamhet måste man också ta ansvar för att det till exempel leder till mer buller och verksamheter som inte är lätta att kombinera med andra verksamheter.

Jag blir också lite oroad när Alexandra Anstrell säger att när försvaret var välrustat hade vi en annan lagstiftning. Innebär det att Alexandra Anstrell vill gå tillbaka den lagstiftning som rådde på 40-talet och under andra världskriget? Där kan jag ge ett väldigt tydligt besked: Det vill inte Miljöpartiet och den nuvarande regeringen.

Vi är glada över att kunskapen om buller och miljö har gått framåt, och vi måste också anpassa våra regelverk kring det.

Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Omfattningen av vår försvarsverksamhet har, som vi har varit inne på tidigare, fluktuerat starkt genom åren från en period av upprustning efter andra världskriget till järnridåns fall med en stark nedrustningstrend.

I en tid när säkerhetsläget i vårt närområde är sämre vill vi stärka vår försvarsförmåga, precis som Per Bolund har läst på Moderaternas hemsida. Det innebär att Försvarsmakten behöver kunna öva alltmer och därmed ha tillgång till övnings- och skjutfält.

När det gäller skjutfälten har Försvarsmakten med stöd i miljöbalken blivit betydligt mer restriktiv och har tydligare meddelat vilka influensområden man anser sig ha i anslutning till sina övnings- och skjutfält.

Försvarsmakten beskriver influensområde på följande sätt: "Områden som berörs av omgivningspåverkan från den militära verksamhet som är ett riksintresse, redovisas som influensområden. Ett influensområde är ett område inom vilket åtgärder som exempelvis ny bostadsbebyggelse kan påverkas av, eller som i sin tur kan påverka, verksamhet inom riksintresseområdet."

Problemet uppstår när man ska tillämpa miljöbalken på bullerområdet. Principen är då att verksamheten, vid klagomål, i bästa fall måste begränsas och i värsta fall upphöra.

Skulle Försvarsmakten tillåta nybyggnation inom ett influensområde vid ett skjutfält och de nyinflyttade upplever att verksamheten är störande infinner sig risken att skjutfältet måste stängas. Den här situationen är inte unik, det vill säga att riksintressen begränsar vårt behov av att bygga bostäder, vilket många kommuner är i skriande behov av.

Fru talman! Vore det då inte rimligare om man i stället kunde arbeta tillsammans för att stärka vår försvarsförmåga och på samma gång tillåta fler bostäder? Det är högst troligt att försvaret hade kunnat tänka sig nybyggnationer inom sina influensområden om man vore garanterad att det inte skulle påverka Försvarsmaktens verksamhet negativt. Problemet är att miljöbalken inte tillåter detta.

Ministern säger att jag inte ger en riktig bild. Men vi har exemplet Tofta på Gotland. Tofta skjutfält började etableras 1898 och omfattar ungefär 2 700 hektar. Det är ett unikt övningsfält eftersom det kan användas till alla försvarets vapenslag. Mellan 2004 och 2018, när försvaret hade en låg närvaro på ön, nyttjades enbart delar av övningsfältet. Efter återetableringen 2018 nyttjas nu hela övningsfältet.

Fru talman! Försvaret har sedan gammalt en stark folklig förankring på Gotland. Grannar har länge varit vana vid militär närvaro och militärt buller utan att det skapar nämnvärda intressekonflikter. Därför var också merparten av gotlänningarna positiva till återetableringen av P 18 på ön.

Problemet med det nya miljötillståndet är att påverkansområdet, eller influensområdet, som omger övningsfältet är cirka tio gånger större än det var med tidigare tillstånd. Förklaringen sägs vara den nya lagstiftningen – oklart riktigt hur – som ska vara styrande för detta. Den kraftiga utökningen av området har tillkommit trots att det är samma vapendimensioner och vapenslag som nyttjats sedan lång tid tillbaka.

Den helt styrande aspekten för storleken av påverkansområde är Bullerutredningen. Inom påverkansområdet läggs en våt filt över utveckling och byggande som täcker ett område som är ungefär två mil långt och en mil brett på Gotland.

Det är likadant i Halmstad, där det om prognoserna slår in kommer att behöva byggas bostäder för ytterligare 50 000 invånare de närmaste 30 åren. Också här är försvarets närvaro ganska självklar, och man har inga större problem med det som låter.

Tycker inte ministern att det vore fiffigt att slippa onödiga intressekonflikter? Kanske skulle miljöbalken kunna tillåta någon form av servitut för försvarets övningsverksamhet?

Anf. 19 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Jag hoppas verkligen att det inte är som Alexandra Anstrell säger: att försvaret har samma vapen i dag som de hade när Tofta skjutfält en gång etablerades, 1898. Det vore väldigt olyckligt.

Detta är ett exempel på hur samhället hela tiden utvecklas och att vi hela tiden måste ta hänsyn till denna utveckling när vi väger olika intressen mot varandra. Det är det som gör denna lagstiftning ganska komplicerad och avvägningen komplicerad.

Det här är inte den enda utveckling som pågår i vårt samhälle. Vi får till exempel genom forskning och vetenskap mer och mer kunskap om hur exempelvis miljö, buller och andra faktorer påverkar oss som biologiska

varelser och vår hälsa. Detta gör också att lagstiftningen hela tiden måste utvecklas för att ta hänsyn till den kunskap som också utvecklas.

Jag skulle tycka att det vore en ganska fruktansvärd utveckling om lagstiftningen stannade vid 1898 års regelverk och vi bestämde att så ska det vara för all evinnerlig framtid. Det här är en utveckling som vi hela tiden måste ta hänsyn till och kunna avväga.

För mig låter det som att det Alexandra Anstrell egentligen är ute efter är att vi ska göra avkall på äganderätten, det vill säga att om man äger en fastighet som påverkas av försvarsintressen ska man inte ha samma rättigheter som andra fastighetsägare. Då går vi ju in på ganska grundläggande lagstiftningsförändringar; det är närmast grundlagsändringar vi pratar om då det för vissa inte gäller samma äganderätt som för andra. Jag tror att det är en väldigt svår väg att gå.

Regeringen jobbar intensivt med att hela tiden försöka göra den förnyade avvägningen. Vi har till exempel riksintressen som bildades genom den nya plan- och bygglagen på 80-talet. Sedan dess har det också skett utveckling; mycket har hänt i samhället.

Därför tycker vi att det behöver göras en översyn, och vi gör nu en pågående översyn av riksintressen. Boverket samordnar, och det är sex olika myndigheter som nu ser över sina riksintressen. Förutom Boverket är det Naturvårdsverket, Energimyndigheten, Tillväxtverket, Trafikverket och Riksantikvarieämbetet. Översynen ska slutredovisas den 15 september 2021, och då kommer vi att få mer underlag för att se hur vi kan minska en del riksintressen och därmed möjliggöra en del annan verksamhet liknande den som Alexandra Anstrell lyfter fram.

Som Alexandra Anstrell kanske hörde ingår inte försvaret här, och det är på grund av att vi från regeringens sida säger att försvaret har ett särskilt intresse och att det står över andra riksintressen, vilket också står i miljöbalken.

Min fråga är: Vill Alexandra Anstrell att vi ska göra samma översyn också av försvarets riksintressen? Det skulle vara en väg att på ett annat sätt kombinera avvägningarna, det vill säga att försvarets riksintressen får göra på sig medan andra intressen i samhället får större vikt, till exempel bostadsbyggande och ägarintressen. Det vore intressant att höra. Det är inte den väg som regeringen har valt.

När det gäller miljöbalken har riksintresset för totalförsvaret som sagt getts företräde i förhållande till andra konkurrerande riksintressen. Det beror just på att lagstiftaren har sett att detta är en verksamhet av särskild vikt för Sveriges säkerhet.

Min fråga är: Vill Moderaterna och Alexandra Anstrell riva upp detta regelverk, alltså att säga att försvaret inte ska ha ett särskilt intresse i lagstiftningen utan ska vägas mot andra intressen? Inte heller detta är den väg som regeringen har valt i det här fallet.

Återigen: Det är lite svårt att greppa vad Alexandra Anstrell tror att man kan åstadkomma på kort sikt. Det här är intressekonflikter som har funnits med under hela Sveriges moderna historia och som kommer att fortsätta att finnas med. De ändras över tid, och därför behöver vi se över regelverken. Men tron att de inte skulle uppstå över huvud taget tycker jag är lite svår att försvara ens om man sitter i opposition.

Vi har också ett annat ägarintresse, och det är vindkraften och att man ska kunna bygga vindkraft i vårt land. Regeringen har gett ett uppdrag till

Försvarsmakten att se hur man kan möjliggöra byggande. Är det någonting som Alexandra Anstrell stöder eftersom vi har ägarintressen?

Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Tack, ministern, för svaret! Jag tror att vi lämnar vindkraften till en helt egen interpellation. Jag lovar att skriva den.

Det ligger förstärligt nog inte i försvarets intresse att öppna upp lagstiftningen alltför mycket eftersom man då riskerar att behöva begränsa sin verksamhet och att det blir svårare att få tillstånd i framtiden.

Men det ligger i försvarets intresse att ha en bred folklig förankring för det arbete som de gör. Sedan början av 90-talet har både miljöbalken och plan- och bygglagen förändrats på ett antal avgörande punkter, framför allt när det gäller störande verksamhet. Det har inneburit att det har blivit allt svårare att kunna bygga i till exempel bullerutsatta miljöer.

Det har i sin tur lett till att verksamheter som ses som störande har blivit betydligt mer restriktiva när det gäller att tillstyrka byggnation i den direkta närheten, framför allt verksamheter som klassas som riksintressen.

Det är bra att ministern nu gör denna översyn, och jag ser fram emot att läsa den den 15 september.

Den nuvarande situationen blir dock svår. Det blir svårt för Försvarsmakten att öva och för kommuner och markägare att bygga. Det här, fru talman, inskränker äganderätten och skapar söndringar som är onödiga och som borde gå att lösa.

Jag tror inte att man kan lösa alla problem i världen, men jag tror att man kan göra mycket bättre än man gör i dag. Jag tänkte att man kanske kan ha någon form av servitut för Försvarsmaktens övningsverksamhet om man behöver ändra lagstiftning. Det finns nog också ett behov av ett bättre samverkansforum för dialog. Jag tror att mycket går att lösa via bättre dialog.

Menar vi allvar med att bygga upp ett starkt försvar måste vi göra det tillsammans med våra kommuner och regioner. Då blir försvaret en naturlig del av vår vardag och ses som en tillgång i stället för att bli något som skapar onödig söndring på grund av en stelbent lagstiftning.

Avser ministern att agera i denna fråga, eller kommer vi bara att få se ministern följa den på läktaren utan att agera?

Anf. 21 Statsrådet PER BOLUND (MP):

Fru talman! Den sista frågan har jag redan besvarat. Vi agerar hela tiden för att möjliggöra ett ökat bostadsbyggande och för att vi ska kunna använda de områden som finns runt om i Sverige så effektivt som det över huvud taget är möjligt. Men jag har också varit tydlig med att det finns motstående intressen som i en del fall är svåra att förena, även om Alexandra Anstrell fortfarande lite grann låtsas som att det inte finns någon intressekonflikt.

Jag lyfte vindkraften som ett exempel. Där handlar det också om ett starkt ägarintresse. Många markägare skulle tjäna ganska mycket pengar om vindkraftverk kunde byggas på deras områden, men detta begränsas i dag av Försvarsmaktens intressen när det gäller till exempel övningsverksamhet. Jag ser fram emot den interpellation som Alexandra Anstrell nu utlovade och den debatt som kan följa på den.

Vi har, och det är viktigt att konstatera, ett tydligt ökat byggande under denna och den förra mandatperioden jämfört med hur det har sett ut under tidigare år. Det visar att vi har kunnat kombinera olika intressen med varandra och att detta leder till att vi kan minska bostadsbristen. I år har Boverket höjt prognoserna – vi kommer att bygga 54 000 lägenheter, vilket är närmast den dubbla byggtakten jämfört med hur det var när Moderaterna ledde regeringen och påverkade bostadsbyggandet. Även framåt ser prognoserna ut att vara högre än tidigare.

Detta är viktiga frågor, och vi kommer att fortsätta att följa dem. Vi kommer att göra allt vi kan för att möjliggöra ett fortsatt ökat bostadsbyggande och för att vi ska kunna använda de svenska markytorna så effektivt som möjligt – för boende men också för verksamheter som till exempel energiproduktion.

Däremot har jag inga illusioner när det gäller den konflikt som i realiteten finns, inte bara med försvaret utan också till exempel gällande trafikförsörjning och många andra intressen. Den kommer vi att få fortsätta leva med, och vi behöver fortsätta utveckla lagstiftningen kring detta.

Med detta vill jag tacka för denna interpellation och också önska Alexandra Anstrell, alla åhörare och talmannen en god jul och ett gott nytt år.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 14 Svar på interpellation 2020/21:124 om aborträtten i Polen

Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Yasmine Posio har frågat mig vad jag och regeringen gör för att stödja rätten till abort i Polen och om jag avser att agera för att EU ska hålla inne medel till länder som inte skyddar demokrati och kvinnors rättigheter.

Kvinnors och flickors rättigheter, inklusive sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, är mänskliga rättigheter. Sverige anser att tillgång till säker och laglig abort ingår i dessa rättigheter.

Den svenska ståndpunkten är väl känd för Polen, och vi framför den till polska företrädare i olika sammanhang. I den bilaterala dialogen och i EU-sammanhang diskuterar vi med Polen frågor som förenar, men också frågor där vi har olika perspektiv. Frågor om mänskliga rättigheter, särskilt flickors och kvinnors rättigheter samt hbtq-personers rättigheter, är prioriterade under samtalen.

Polska kvinnor har redan i dag möjlighet att resa till Sverige för att genomgå abort. År 2008 togs kravet på att vara svensk medborgare bort i abortlagen. I likhet med vad som gäller beträffande övrig hälso- och sjukvård som ges till EU-medborgare kommer regionens kostnader att ersättas av kvinnans hemland, givet att kvinnan har en försäkring i hemlandet. Ersättningen baseras på kvinnans försäkring. I de fall den inte täcker abort får kvinnan själv stå för kostnaden. En bedömning av huruvida vårdbehovet inte kan anstå av medicinska skäl behöver göras i varje enskilt fall.

För närvarande pågår diskussioner om EU:s nästa fleråriga budget, inklusive villkoret att EU:s medel ska förvaltas på ett sätt som är förenligt med unionens grundläggande demokratiska värden och rättsstatens principer. Denna förhandling är nu, som alla känner till, slutförd. Regeringen

vidhåller att EU-medel inte ska gå till medlemsstater som inte lever upp till rättsstatens principer.

Anf. 23 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! På 1960-talet var den svenska abortlagstiftningen mycket restriktiv, och många kvinnor åkte från Sverige till Polen för att göra abort. Detta ändrades 1974, när Sverige äntligen införde den abortlag som gäller än i dag.

Det är nämligen väl känt att abortförbud inte hindrar kvinnor från att göra abort – det gör det bara mycket farligare. I länder där abort är tillåtet görs enligt Guttmacher Institute 34 aborter per 1 000 kvinnor. Där abort endast tillåts om kvinnans liv är i fara är motsvarande siffra 37. Det görs alltså fler aborter i de länder där det näst intill alltid är olagligt. I stället görs aborterna i smyg, utan tillgång till vare sig medicinsk utrustning eller utbildad personal.

Förutom det stigma och det trauma en sådan abort kan föra med sig är risken för allvarliga skador överhängande. Varje år dör 47 000 kvinnor och flickor i samband med osäkra och illegala aborter, enligt Världshälsoorganisationen. Samtidigt konstateras att så gott som alla dödsfall eller funktionshinder i samband med aborter skulle kunna förhindras, bland annat genom att säkra och lagliga aborter tillhandahålls.

När stödet för det kommunistiska styret i Polen minskade under 80-talet växte sig solidaritetsrörelsen stark med stöd av den katolska kyrkan. När styret föll 1989 fick den katolska kyrkan politiskt inflytande, och redan 1993 infördes en väldigt restriktiv abortlagstiftning. Numera tillåts abort endast efter våldtäkt, vid fara för mammans liv eller vid allvarliga fosterskador.

Men regeringspartiet Lag och rättvisa är inte nöjda med detta utan vill inskränka aborträtten ytterligare. Abort ska endast tillåtas efter våldtäkt eller vid fara för kvinnans liv eller hälsa. Det görs färre än 2 000 legala aborter i Polen, och enligt kvinnoorganisationerna uppemot 200 000 utomlands eller illegalt per år.

Sedan 1993 har protestaktioner genomförts i Polen och solidaritetsaktioner genomförts i andra länder, men de har inte räckt för att få till stånd en ändring av lagen. De senaste åren har protesterna tack och lov varit tillräckligt stora varje gång förslag till ytterligare restriktioner lagts fram, och när förslaget om att inskränka abortlagen ytterligare skulle behandlas i konstitutionsdomstolen i stället för i parlamentet blev protesterna massiva trots pandemin. Detta visar tydligt att människor i Polen har fått nog av den polska regeringen och ger sig ut i protester trots att de riskerar att bli coronasmittade.

Den polska regeringen har därför meddelat att man avvaktar med implementeringen av lagen. Men trots detta har sjukhus redan börjat neka kvinnor den ynka abortvård de har rätt till.

Det är jättebra att kravet på att vara svensk medborgare togs bort i abortlagen 2008. Däremot vet vi att det inte är säkert att en utländsk kvinnas försäkring täcker abortkostnaderna, och det kan bli en dyr historia för den som behöver göra en abort.

Det är därför vi i Vänsterpartiet föreslagit att det tillsätts en utredning om hur subventionerade aborter för utländska kvinnor ska kunna erbjudas i Sverige. Jag kan tycka att en regering som driver en feministisk utrikes-

politik borde kunna gå med på detta. Jag undrar hur utrikesminister Ann Linde ser på det.

Den kompromiss man enats om i EU när det gäller rättsstatens principer och unionens grundläggande värderingar ses ju som en vinst från båda sidor. Dessvärre vet vi inte vem som får rätt förrän utlåtande ges i EU-domstolen. Kan vi, utrikesminister Ann Linde, lita på att regeringens vidhållande av att EU-medel inte ska gå till medlemsstater som inte lever upp till rättsstatens principer står fast genom hela processen?

Anf. 24 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Precis som Yasmine Posio säger utgör det beslut som den polska konstitutionsdomstolen nyligen har fattat en stark begränsning av den redan mycket restriktiva abortlagstiftningen. Det är därför ett bakslag för polska kvinnors och flickors rättigheter.

Vi har sett hur domstolens beslut har lett till omfattande folkliga protester i Polen, inte bara i Warszawa utan runt om i hela landet. Protesterna fortsätter och visar att det finns en stark inhemsk opinion i frågan.

Konstitutionsdomstolens beslut har ännu inte publicerats, och det gör att de nya inskränkningarna i den polska abortlagstiftningen inte har trätt i kraft. Det är oklart när det sker, men oron kvarstår ju för att inskränkningarna redan har börjat och att det ska bli ännu fler inskränkningar i praktiken. Som Yasmine Posio påpekar innebär inte förbud mot eller begränsning av aborträtten att antalet aborter minskar. Det gör dem bara mindre säkra och potentiellt livshotande.

Vår ståndpunkt i abortfrågan är väl känd för Polen, och vi framför den till polska företrädare i olika sammanhang. Till exempel tog jag upp frågan vid mitt senaste samtal med Polens utrikesminister för några veckor sedan. Jag tog då naturligtvis också upp frågan om hbtq-personers rättigheter. Det är prioriterade frågor i de här samtalen. Vår ambassad i Warszawa har också välutvecklade kontakter med polska kvinnoorganisationer, och de deltar regelbundet i olika aktiviteter för att stötta det polska civilsamhället och kvinnoorganisationerna.

Som vi har konstaterat har alltså polska kvinnor redan i dag möjlighet att resa till Sverige för att göra abort. Kravet på att man ska vara svensk medborgare finns inte längre, men naturligtvis är det så att om man inte har en försäkring som gör att landet täcker det får kvinnan själv stå för kostnaden.

Jag tror att det skulle gå alldeles för långt att börja betala för olika typer av vård i EU, för då kommer vi in i en diskussion om vad man ska betala för och inte. Som det ser ut nu står vi därför fast vid den linje som vi har hittills.

Anf. 25 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! Tack, utrikesminister Ann Linde, för svaret!

Vi får verkligen hoppas att Polen får mindre medel tilldelat, sett till hur landet har agerat och fortsätter att agera i strid med de mänskliga rättigheterna.

För oss som tror på demokratiska och mänskliga rättigheter är det en självklarhet att det inte enbart räcker med att en kvinna får rösta för att allas demokratiska rättigheter ska anses tillgodosedda. Det krävs att en

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

kvinnor har tid och möjlighet att delta i samhällslivet. Det krävs att en kvinna får lov att bestämma över sin egen kropp.

Det är därför vi i Vänsterpartiet har stridit för förskolor, sexualundervisning, preventivmedel, legala aborter, jämställda löner och delad föräldraförsäkring. Vi har haft de flesta partierna emot oss, men saktat men säkert har nästan alla sällat sig till hyllningskören över hur långt vi har kommit i Sverige när det gäller jämställdheten, även om vi vet att vi har en bit kvar att gå.

I Polen går det i motsatt riktning. Sexualundervisning förbjuds i skolan, eftersom det anses bidra till sexberoende och förvirrad könsidentitet. När Pride-demonstrationer genomförs anordnas motdemonstrationer av kyrkan och nationalisterna. Att nationalistiska och konservativa regeringar och presidenter ger sig på kvinnors rättigheter är inte något nytt, inte heller att de ger sig på andra demokratiska och mänskliga rättigheter. Det hänger nämligen ihop.

Enligt Reportrar utan gränser sjönk Polens pressfrihetsindex med 33 placeringar från det att Lag och rättvisa tillträdde 2015. Journalister hotas med fängelse, och public service-kanaler är nu nationella medier vars uppgift är att vara propagandamaskiner för det styrandet partiet. Häromdagen köpte det statliga energibolaget upp en mediekoncern med 20 lokal-tidningar. Varifrån ska folket höra oberoende och oppositionella visioner? Hur kan vi, utrikesminister Ann Linde, säkerställa att den polska befolkningen ska slippa matas med enbart propaganda?

Den polska regeringens exceptionella sätt att genom en sänkning av domares pensionsålder med 15 år byta ut stora delar av domarkåren och själva tillsätta nya domare har lett till en politiskt styrd domstol. Vart ska då folket vända sig för att få en rättvis rättegång? Detta är ett uppenbart bevis på att Polen inte följer rättsstatens principer.

Häromdagen hade jag ett digitalt möte med tre polska aborträttsaktivister. De efterfrågade officiell information om vilka rättigheter polska kvinnor har när det gäller aborter i Sverige. De berättade också att den massiva motståndsrörelsen med hundratusentals demonstranter runt om i Polen består av flera rörelser utöver kvinnorrörelsen: hbtqi- och miljörörelsen, Fridays for Future liksom vänsterrörelser är med. För dem är det nämligen självklart att alla mänskliga rättigheter hänger samman. Det är inte bara en som attackeras av den polska regeringen utan flera, och nu har de fått nog.

Därför är det så viktigt att utrikesminister Ann Linde och jag har den här interpellationsdebatten, både för att visa rörelserna i Polen att Sverige står i solidaritet med dem och för att visa Polens regeringsparti och president att vi inte backar för att kritisera deras auktoritära ledare.

Nu låter det som om jag talar för oss båda, men jag vågar nog påstå att Ann Linde håller med mig om att vi här i kammaren behöver lyfta kvinnors situation i Polen.

Anf. 26 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Jag håller absolut med Yasmine Posio om att det är viktigt att vi har de här debatterna i kammaren. Vi har haft det tidigare, och jag välkomnar verkligen det.

Däremot måste jag säga att det inte är riktigt korrekt att det skulle vara Vänsterpartiet som har drivit alla frågor om kvinnor och jämställdhet. Jag vill påminna interpellanten om att de liberala och de socialdemokratiska

kvinnorna var helt avgörande för att vi över huvud taget skulle få en rösträtt som gör att vi kan stå här i dag och diskutera dessa frågor. Det socialdemokratiska kvinnoförbundet har också ända sedan de startade kämpat för kvinnors rättigheter, inklusive sexuella och reproduktiva rättigheter.

Det är alltså inte korrekt att säga att det var Vänsterpartiet och att övriga partier sedan anslöt sig. Jag tror dock inte att Yasmine Posio vill gå in på Vänsterpartiets historia.

När det gäller sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter menar vi att det är en mänsklig rättighet, och därför ska det också tas upp när man diskuterar mänskliga rättigheter. Säker och laglig abort är en mänsklig rättighet. Var och en har rätt att bestämma över sin egen kropp, sin egen sexualitet och reproduktionen. Det här är en högt prioriterad fråga för regeringen såväl på global nivå som på EU-nivå.

Under 2020 har det varit särskilt fokus på utrikesförvaltningen för att säkerställa att SRHR omfattas i responsen på covid-19. Här ingår tillgången till lagliga och säkra aborter, och det har varit en huvudprioritering. Flera utlandsmyndigheter för i sina länder en dialog om och bevakar lagstiftning och lagförslag som begränsar aborträtten.

Inom EU driver vi på för att EU ska vara en stark aktör som framhåller SRHR på den internationella arenan, inte minst inom FN. Nu har ju EU:s handlingsplan för jämställdhet och kvinnors egenmakt och EU:s utvecklingspolicy, *Nytt europeiskt samförstånd om utveckling – vår värld, vår värdighet, vår framtid*, varit utgångspunkter för EU:s externa arbete med sexuell och reproduktiv hälsa. Det här är åtaganden som EU:s medlemsstater står bakom. Vi har också varit drivande för att EU:s nya handlingsplan för jämställdhet i de yttre förbindelserna lyfts fram och att man har SRHR som ett eget målområde.

Tyvärr är det så att det politiska motståndet har ökat. Jag fick just nu, innan jag in i kammaren i dag, veta att Polen och Ungern har veterat den nya jämställdhetsplanen. Det är naturligtvis väldigt problematiskt, och därför är det absolut angeläget att alla vi krafter som är för säkra och legala aborter och som är för SRHR-frågor fortsätter att agera tillsammans.

Anf. 27 YASMINE POSIO (V):

Fru talman! Nu kan det emellanåt låta som om utrikesminister Ann Linde och jag är helt ense, och så är det ibland när det gäller mänskliga rättigheter. Det är inte så att vi tycker att regeringen inte gör någonting alls. Men jag anser att mer behövs.

Det är bra att utländska kvinnor kan genomföra aborter i Sverige, men vi vet att de som är i stort behov av abort är de med lägst inkomster. Därför vill vi åtminstone utreda om inte Sverige kan erbjuda subventionerade aborter.

I dag har vi pratat om Polen, som enligt V-Dem, en forskargrupp på Göteborgs universitet, är det tredje mest autokratiserade landet i världen under det senaste decenniet. Anledningen till att det inte helt har slagit slint i Polen är enligt V-Dem att de har en så kraftig folklig motståndsrörelse. Därför är det viktigt att den rörelsen får vårt stöd, vilket den får här i dag.

Staffan I Lindberg, föreståndare för V-Dem-institutet, säger: ”Auktoritära ledare får råg i ryggen och använder samma taktik som fungerat för andra autokratiserade länder för att till exempel komma åt media och civilsamhälle.”

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

Under fyra års tid har världen haft en sådan ledare, som dessutom fått ett enormt globalt medialt genomslag i egenskap av president i USA.

Det första Trump gjorde var att införa the gag rule. Nyligen stod USA värd för en virtuell ceremoni där en deklaration mot abort undertecknades. Bland annat Polen, Ungern, Turkiet och USA skrev under. Inte nog med att de vill inskränka aborträtten, i dessa länder har det gjorts hand i hand med hot mot och fängslanden av människorättsaktivister och journalister samt smutskastning av erkända medier.

Jag hoppas att denna kapplöpning mot fundamentalism och autokrati tappar fart när Biden tillträder som president.

Vi behöver inte färre demokratier i världen, utan tvärtom behöver hela världen bli demokratisk, jämlik och jämställd – för kvinnors och flickors rätt att bestämma över sin egen kropp här, i Polen och i hela världen.

God jul!

Anf. 28 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Precis som Yasmine Posio säger är det just med alliansbyggande samarbete, inte minst tvärregionalt, som vi kan driva frågorna med kraft. Sverige är aktivt inom bland annat rörelsen She Decides, som specifikt handlar om rätten till abort. Resultatet är att gruppen av likasinnade när det gäller frågor för SRHR har blivit större.

Den allians som Yasmine Posio nämner lanserades förra året i FN:s generalförsamling. Det intressanta är att den alliansen samlade ett trettiotal länder, bland annat de som interpellanten nämner, men omedelbart på mötet kom en motallians som sa att de inte kan acceptera det, att de vill slåss för kvinnors och flickors rättigheter och de är för SRHR. Det blev ett svar direkt.

Det är inte så att dessa krafter är större än vi som kämpar för kvinnors och flickors rättigheter. Däremot har de blivit mycket mer uttalade. Jag är faktiskt mycket orolig för det.

Av det totala svenska biståndet 2019 användes mer än 6 procent till SRHR-insatser. Det är totalt nära 3 miljarder. De länder som stöder SRHR-frågor har gått in när USA har tagit tillbaka sitt stöd från alla de organisationer som kämpar för SRHR-frågor. Liksom Yasmine Posio ser jag positivt på en ny amerikansk administration, och jag förutsätter att man kommer att ta bort denna så kallade gag rule.

Jag önskar också god jul till interpellanten.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 15 Svar på interpellation 2020/21:167 om EU:s medlemskapsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien

Anf. 29 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Ludvig Aspling har frågat statsrådet Hans Dahlgren vad regeringen kommer att göra för att Albanien och Nordmakedoniens rättsstatliga problem inte ska glömmas bort i medlemskapsförhandlingarna. Arbetet i regeringen är fördelat så att det är jag som besvarar frågan.

Allmänna rådet beslutade den 25 mars 2020 att inleda anslutningsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien. För Albaniens del var beslutet villkorat med att ytterligare ett antal reformer skulle genomföras innan förhandlingar kan inledas. Bland annat måste Albanien reformera vallagen och genomföra fortsatta reformer av rättssystemet. Albanien måste även stärka kampen mot korruption och organiserad brottslighet.

Ramverken för anslutningsförhandlingarna med Albanien och Nordmakedonien förhandlas nu i rådet. Anslutningsförhandlingarna ska införliva EU-kommissionens förbättrade metod för utvidgning som allmänna rådet godkände den 25 mars 2020. Detta innebär att ytterligare fokus läggs på bland annat rättsstatsfrågor, objektiva kriterier och konditionalitet. Det ska exempelvis bli enklare att bromsa eller avbryta förhandlingar om reformframsteg uteblir. Rättsstatens principer och demokrati ska genomsyra hela anslutningsprocessen och sätta takten för förhandlingarna. Regeringen verkar för att den nya metoden ska införlivas fullt ut i ramverken för de framtida anslutningsförhandlingarna.

Den dag då medlemskapsförhandlingar formellt inleds kommer regeringen att fortsätta att vara pådrivande för fortsatta reformer i Albanien och Nordmakedonien. De länder som inte helt och fullt uppfyller kriterierna ska inte bli medlemmar i EU.

En nära relation med länderna på västra Balkan är viktig för vår gemensamma säkerhet och ekonomi. Det som händer i regionen har en direkt påverkan på EU, och vice versa. Listan över det vi behöver lösa tillsammans med våra grannar är lång, nämligen från den pågående spridningen av covid-19 till miljöomställning, säkerhet, migration och kampen mot organiserad brottslighet.

Anf. 30 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Nyligen beslutade rådet att inleda anslutningsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien. Regeringen stödde det beslutet medan vi var mer skeptiska. Jag är villig att erkänna att det finns argument både för och emot, vilka utgår från lite olika perspektiv på frågan. Anledningen till att jag har bett utrikesministern att komma hit i dag är att jag tycker att det bara är ett perspektiv som får genomslag i hur regeringen resonerar.

Argumenten för att länderna ska gå med i EU utgår mycket från det geopolitiska perspektivet. Länder som Ryssland och Turkiet, och en del andra stater, försöker skaffa sig inflytande i regionen, vilket innebär ett direkt hot mot deras demokratiska utveckling och ett indirekt hot mot Europa.

Argumenten mot är mer vardagliga. Exempelvis greps nyligen en person med ett skarpladdat automatvapen på en skolgård precis bredvid huset där jag bor och där mina barn brukar leka. Det är inte alls roligt, och många svenskar har liknande historier att berätta. Varför tar jag upp det? Jo, statistiskt sett är det inte otroligt att dessa vapen kommer från den regionen – även om jag inte exakt vet var vapnet kom från i det här fallet.

Samma sak gäller mycket av den narkotika som smugglas in i EU och den människohandel som bedrivs här.

Mot den bakgrunden tycker jag att det är lite märkligt att meddelandet från Europeiska rådet i november inte över huvud taget nämner de problem som finns med till exempel smuggling av vapen och narkotika.

Ytterligare ett tecken på att man från rådets sida inte tar frågorna på tillräckligt stort allvar är det working paper som släpptes i början av mars i år, *Update on the Republic of Albania and the Republic of North Macedonia*. Det handlar om just korruption och organiserad brottslighet. Men det papperet har inte fått någon uppdatering sedan man fattade beslut om att inleda förhandlingar. Vi hade gärna velat se vad som har hänt sedan mars innan man fattade beslutet.

Det finns i och för sig ytterligare krav på att Albanien ska uppfylla vissa kriterier innan förhandlingarna sätter igång på riktigt, precis som utrikesministern säger, men jag tycker att det här är en något märklig ordning. Varför fattar man ett beslut om att inleda förhandlingar för att sedan säga att förhandlingarna inte börjar på riktigt förrän landet har uppfyllt ytterligare kriterier? Det sänder dubbla signaler, tycker vi.

Utrikesministern är kunnig och har befunnit sig i toppolitiken under lång tid. Men jag tror att det finns en risk att personer som befinner sig i toppolitiken för länge tappar den vardagliga medborgarens perspektiv i sådana stora geopolitiska frågor.

Jag vill därför fråga statsrådet vad hon kommer att göra för att se till att det perspektivet inte glöms bort.

Anf. 31 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! EU-närmandet är ett av de viktigaste verktygen vi har för att stödja demokrati och rättsstatens principer på västra Balkan. Möjligheten att på sikt bli medlem är viktig, inte minst som en drivkraft för ett fortsatt reformarbete i regionen och för ett samarbete som rör vår gemensamma säkerhet.

Det finns tydliga utmaningar på rättsstatsområdet i Albanien och i Nordmakedonien. Regeringen tar detta på stort allvar. Från svensk sida är vi konsekventa med att lyfta fram och stödja stärkandet av rättsstaten som en central del av ländernas EU-närmande. Detta gör regeringen inte bara inom ramen för EU-förhandlingarna om utvidgningen utan också i våra egna samtal med länderna i regionen och genom vårt reformstöd.

Genomgripande reformer återstår innan Albanien och Nordmakedonien kan bli medlemmar i EU. Förhandlingsprocessen är robust och tar tid. Regeringen framhåller återkommande vikten av att kandidatländernas reformframsteg bedöms utifrån ländernas egna meriter. Objektiva kriterier måste uppfyllas för att förhandlingarna ska gå framåt. Detta är mycket viktiga beståndsdelar i den förbättrade metoden för utvidgningen som rådet har kommit överens om.

Fru talman! Organiserad brottslighet är ett tydligt exempel på en gemensam utmaning som kräver att vi samarbetar. Jag kan inte för mitt liv begripa hur Ludvig Aspling kan tro att han och hans familj är de enda som drabbas. Det är väldigt många som drabbas, inklusive vi som är ministrar. Det var ett slag under bältet, kära interpellant!

Som jag nämnde i utrikesdeklarationen gör nu också utrikesförvaltningen en särskild satsning för att stödja arbetet mot organiserad brottslighet som är riktad mot Sverige. Det särskilda sändebudet som regeringen har utnämnt för arbetet mot organiserad brottslighet bidrar till denna satsning. Det gör också ett antal av våra utlandsmyndigheter, bland annat på västra Balkan. Uppdraget handlar i första hand om att i nära samarbete med andra delar av Regeringskansliet stötta de svenska brottsbekämpande

myndigheterna i deras internationella kontakter och samarbete med UD på området.

Vi kommer att fortsätta verka för att stärka arbetet mot organiserad brottslighet och förstärka rättsstaten i regionens länder. Det är också en viktig del av det reformarbete som är nödvändigt för ländernas EU-närmande.

Jag och inrikesminister Mikael Damberg besökte helt nyligen regionen för samtal om hur vi kan stärka samarbetet mot internationell organiserad brottslighet. Det handlar i de här ländernas fall specifikt om att många vapen kommer till Sverige från dessa länder eftersom det efter Balkankrigen fanns väldigt många vapen som cirkulerade fritt.

Jag har talat med premiärministern i Albanien om detta. Han var mycket engagerad i hur vi skulle kunna hjälpas åt. Vi talade med flera andra ambassader som nu gör samma sak i Albanien för att stävja den organiserade brottsligheten. Jag har också talat om denna fråga med min nordmakedonska motpart, utrikesminister Osmani.

Anf. 32 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Angående min personliga anekdot underströk jag just att många andra svenskar har liknande historier att berätta. Jag vet inte om statsrådet lyssnar när vi står här och pratar.

Ytterligare en fråga som jag tycker är viktig att lyfta fram i det här är huruvida situationen på marken faktiskt ger skäl att inleda förhandlingar.

Om man tittar på tidningen The Economists demokratiindex, som är en tiogradig skala där en tia är en perfekt demokrati och en nolla är en totalt auktoritär stat, ser man att Albanien hamnar i kategorin hybridregim med ett index på 5,89. Ingen nuvarande EU-stat är en hybridregim. Nordmakedonien får ett index på 5,98.

Länderna skulle om de blev medlemmar i dag vara unionens svagaste demokratier – betydligt sämre än både Ungern och Polen, till exempel. Självklart kommer dessa länder inte att gå med i morgon, det är inte det jag säger, men erfarenheten visar ju att EU-närmandet inte verkar göra länderna på västra Balkan mer demokratiska. En sådan effekt har vi än så länge inte sett.

Vad beror då det dåliga betyget på? Listan på problem kan göras ganska lång; det är statsrådet väl medveten om. Men det mest graverande är naturligtvis banden mellan ledande politiker och organiserad brottslighet – tycker jag, i alla fall.

I Nordmakedonien dömdes i september i år den förre premiärministern Nikola Gruevski i sin frånvaro till 18 månaders fängelse för bland annat anstiftan till våldsamt upplopp. Det är andra gången han döms till fängelse, men han lämnade landet efter den första domen och har nu beviljats politisk asyl i Ungern. Ytterligare tre utredningar pågår just nu om bland annat korruption och valfusk under hans tid vid makten.

I Albanien är det allmänt känt att ledaren för socialistpartiet tillika landets premiärminister Edi Rama leder en koalition med dokumenterade band till organiserad brottslighet.

Så här skriver till exempel Balkan Insight, som brukar vara en pålitlig källa: "Prime Minister Rama has been accused for years of being pals with persons with serious criminal pasts. One of his former MPs has received a final sentence for human trafficking in Italy. Another has been designated

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

a persona non grata by the US State Department for corruption. Several Socialist Party mayors have been discovered as having rich criminal pasts as well over the last few years.”

Det florerar också anklagelser om att de åtgärder som vidtas mot organiserad brottslighet i Albanien egentligen handlar om partipolitik, då åtal påfallande ofta riktas mot personer med kopplingar till oppositionspartier – som i och för sig troligtvis är precis lika insyltade.

Jag tycker så här:

1. Att låta dessa länder kontrollera EU:s yttre gräns, vilket är vad som kommer att hända, är minst sagt riskabelt.
2. En grundregel borde vara att medlemskapsförhandlingar inte kan inledas förrän dessa länder har visat en total rågång under kanske fem till tio år mellan regering och maffia.

Håller statsrådet med om detta?

Anf. 33 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att språket i kammaren är svenska.

Anf. 34 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Låt mig börja med att fråga varför i hela friden Ludvig Aspling när vi står här och debatterar anklagar mig för att inte lyssna på honom.

Jag står här och lyssnar hela tiden. Jag står här och debatterar. Jag har skrivit ett väl fungerande svar på frågorna, som är väldigt seriösa. Ändå ligger det i ditt politiska intresse att anklaga mig för att tillhöra en elit, att inte lyssna, att inte ha erfarenhet av brottslighet. Det är för att det passar in i din politiska historia, och jag tycker att det är lågt. Det måste jag säga.

Även i anslutningsförhandlingarna som formellt har inletts med Albanien och Nordmakedonien kommer vi att fästa vikt vid reformansträngningarna. Det är så att ett fullständigt och långsiktigt hållbart genomförande krävs när det gäller rättsstatsfrågor och insatser mot korruption. Framstegen i detta sätter också den förbättrade metoden för utvidgning tydligt i fokus. Det ska vara konditionalitet, och det ska bli enklare att bromsa eller avbryta förhandlingarna om en reformstrategi uteblir.

Vi har en lång historia av samarbete med länderna på västra Balkan. Sverige är dessutom en av de största bilaterala biståndsaktörerna i regionen. Vårt reformsamarbete syftar till att hjälpa länderna i deras EU-närmande och har tydligt fokus på demokrati och rättsstat, ekonomisk utveckling och miljö och klimat.

Sverige bidrar också till reformarbetet i Albanien och Nordmakedonien genom EU:s handfasta och genomgripande stöd. Rättsstatens principer är en central del i EU:s omfattande föranslutningsstöd.

Vi ser att reformansträngningarna ger resultat när man har en politisk vilja. I Nordmakedonien har flera viktiga lagar antagits, och nu följer det viktiga genomförandearbetet. EU-kommissionens senaste landrapport visar på framsteg bland annat inom domstolsväsendet och i kampen mot korruption och organiserad brottslighet. I Albanien har nya institutioner för ett självständigt juridiskt system skapats. Albanska myndigheter har också stärkt den operativa samordnande förmågan i kampen mot korruptionen.

Det har också tagits viktiga steg för att reformera vallagen. Men mycket arbete återstår på flera områden. För Albaniens del återstår också ett antal villkor att uppfylla innan formella förhandlingar kan inledas.

När det gäller att sprida rykten om mina kollegor i andra länder väljer jag att inte besvara det över huvud taget.

Anf. 35 TREDJE VICE TALMANNEN:

Här finns det skäl för mig att påminna om att enligt svensk parlamentarisk sed riktar talaren formellt sitt anförande direkt till talmannen och därigenom indirekt till kammarens ledamöter.

En ledamot eller ett statsråd som i en debatt talar med en annan talare, till exempel genom att bemöta ett argument, bör använda talarens för- och efternamn. Det innebär att direkta tilltal mellan talarna, till exempel ”du” eller ”ni”, inte ska förekomma.

Anf. 36 LUDVIG ASPLING (SD):

Fru talman! Jag har också läst landrapporten och läst om de framsteg som landrapporten tar upp och som statsrådet lyfter fram här i kammaren.

Min kritik gäller inte det arbete som sker, utan min kritik gäller att man väljer att gå vidare så här snabbt utan att först vänta och se om de åtgärder som vidtas har någon faktisk effekt. Det är det min kritik gäller. Jag tror att det här är ett förhastat beslut.

Den sista frågan jag skulle vilja ställa till statsrådet handlar om det lite längre perspektivet.

Den demokratiska utvecklingen överlag är ju ett problem i de länder som tidigare varit en del av östblocket och Jugoslavien. Om vi tittar på demokratiindexet som jag nämnde i mitt förra inlägg ser man till exempel att Europas svagaste demokrati är Rumänien, följd av Kroatien. Flera andra EU-länder som Bulgarien, Ungern, Polen och Tjeckien har liknande problem. Det här är ju välkänt.

Med tanke på att flera av dessa länder har varit medlemmar i Europeiska unionen ganska länge men den demokratiska utvecklingen ändå inte riktigt verkar gå åt rätt håll, anser statsrådet att det finns något som helst skäl att misstänka att unionen tidigare kanske har varit förhastad i sina beslut när man har tagit upp nya medlemmar?

Anf. 37 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Man hade en annan anslutningsprocess tidigare. I dag är anslutningsprocessen ändrad – den ser annorlunda ut, med större fokus på bland annat rättsstatens principer i ett tidigt skede. Processen är baserad på tydliga kriterier och på egna meriter. Länderna sätter själva takten genom att genomföra de reformer som krävs. Dessa krav förtydligas ytterligare genom den nya metodologi som nu genomförs för Albanien och Nordmakedonien. En noggrann process innebär att länder som inte helt uppfyller kriterierna inte kan bli medlemmar i EU.

Det grundläggande syftet med EU-närmandeprocessen är att långsiktigt främja fred, stabilitet, demokrati och ekonomisk utveckling. Detta innefattar reformer för att bemöta just den typ av utmaningar som interpellanten tar upp.

Det finns ett behov av att göra mer – inte mindre – för att stärka reformarbetet i regionen. Ett närmare samarbete med regionen stärker vår för-

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 16 Svar på interpellation 2020/21:171 om kvinnors roll i konfliktlösning och fredsarbete

Anf. 38 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Fru talman! Alexandra Anstrell har frågat mig om jag och regeringen utvärderar internationella insatser och bistånd så att målpåfyllelse nås i enlighet med propositionstexten för nästa års svenska militära bidrag till Minusma i Mali avseende den feministiska utrikespolitiken och resolution 1325 med efterföljande resolutioner. Hon har också frågat om jag har valt att avsluta en internationell insats eller en biståndsinsats för att resultatet inte har varit tillräckligt bra. Slutligen har hon frågat mig, nu när Sveriges handlingsplan för åren 2016–2020 löper ut, vilket arbete med handlingsplanen som jag kan redogöra för som har lett till bäst resultat och hur jag mätt och utvärderat det resultatet.

Låt mig först säga att jag välkomnar denna interpellationsdebatt och att jag är stolt över Sveriges arbete för kvinnors roll i konfliktlösning och fredsarbete. Den 31 oktober 2000 antog FN:s säkerhetsråd resolution 1325 om kvinnor, fred och säkerhet. Denna utgör tillsammans med efterföljande resolutioner den internationella agendan för kvinnor, fred och säkerhet. Regeringen verkar för att dessa frågor ska integreras i allt arbete för fred och säkerhet. Det gäller såväl Regeringskansliet och Sida som Försvarsmakten och andra myndigheter.

Mali är ett av världens fattigaste länder, med en högst allvarlig situation när det gäller mänskliga rättigheter, inklusive kvinnors och flickors rättigheter. Det svenska arbetet med att implementera agendan för kvinnor, fred och säkerhet utgör en integrerad del av det breda, långsiktiga svenska engagemanget i Mali. Detta engagemang omfattar såväl utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd som militära och civila bidrag till FN:s och EU:s insatser i Mali, inklusive FN:s stabiliserande insats Minusma.

I propositionen om Minusmainsatsen redogörs för att situationen i Mali är komplex. Det är viktigt att vara medveten om att det kan ta sin tid att påvisa resultat i en miljö som präglas av bristande statlig närvaro, stora säkerhetsproblem, konflikt och utbredd fattigdom. Regeringen kommer att återkomma till riksdagen med en samlad utvärdering av vårt Maliengagemang längre fram.

Utvecklingssamarbetets resultat följs upp mot de mål som anges i regeringens strategi för Sveriges internationella utvecklingssamarbete. Resultatet följs också upp mot vad som anges i styrinstrument, till exempel myndigheternas instruktioner och regleringsbrev. Under innevarande strategiperiod har utvecklingssamarbetet med Mali ett uttalat mål om stärkt inflytande och deltagande för kvinnor i fredsprocesser och i freds- och statsbyggande.

I de anvisningar om framtagande av en ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Mali som regeringen utfärdade till Sida och Folke Bernadotteakademin, FBA, i maj 2020 var regeringen tydlig med att in-

kluderande fredsbyggande insatser ska vara en fortsatt prioritering för Sidas och FBA:s verksamhet under den kommande strategiperioden. Vår övertygelse är att kvinnors inkludering är en förutsättning för en långsiktigt hållbar demokratisk utveckling i Mali.

Internationella fredsinsatser som Minusma i Mali utvärderas löpande av FN. Ett exempel är generalsekreterarens rapport om kvinnor, fred och säkerhet, som ger uppdateringar på årsbasis gällande implementeringen i olika länder, däribland Mali. Rapporten byggs på information inhämtad från medlemsstater, FN och civilsamhället. Ett annat exempel är den informella expertgruppen för kvinnor, fred och säkerhet, som ger kontextspecifika rekommendationer till säkerhetsrådet på basis av lokala organisationer gällande implementeringen i specifika länder. Ett drygt dussin länder har än så länge diskuterats i detta format, däribland Mali.

När Sverige satt i FN:s säkerhetsråd fick vi igenom att alla FN-insatser skulle inkludera ett mandat att arbeta med dessa frågor. Minusmas mandat har de senaste åren förstärkts gällande kvinnor, fred och säkerhet och inkluderar prioriterande av kvinnors deltagande i implementeringen och övervakningen av fredsavtalet.

Med detta sagt har kvinnors deltagande i fredsarbetet i Mali varit bristfälligt, även om vi nu ser en långsam ökning av andelen kvinnor. Det pågår ett aktivt arbete bland internationella partner till stöd för detta där bland andra Folke Bernadotteakademien är involverad. Minusma har också utbildat 50 poliser i att hantera fall med konfliktrelaterat sexuellt våld.

Sveriges nationella handlingsplan, den tredje i ordningen sedan 2006, för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner om kvinnor, fred och säkerhet beslutades av regeringen den 28 april 2016. Arbetet kommer att fortsätta in på 2020-talet, inledningsvis i form av nuvarande plan, samtidigt som arbetet med att ta fram en ny plan inleds under 2021.

Myndigheter som bidrar till genomförandet rapporterar årligen om resultaten av det arbete som bedrivs samt om lärdomar och utmaningar. Det sammantagna resultatet av myndigheternas arbete sammanställs i en årlig rapport som publiceras på regeringens hemsida och används som underlag för regeringens rapportering till FN och EU. Som frågeställaren konstaterar visar den andra rapporten att handlingsplanens fokus på ledarskap och ägarskap samt integrering av frågorna i den löpande verksamheten har gett resultat.

Anf. 39 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag vill passa på att önska alla en god jul redan nu, så att jag inte glömmer det i slutet!

Vi är här i dag för att debattera kvinnors roll i konfliktlösning och fredsarbete. Tack, ministern, för svaret!

Att kvinnor har en viktig roll i konfliktlösning och fredsarbete borde vara helt självklart, men vi är inte där – inte ännu, hur gärna vi än vill det.

Det är 20 år sedan resolution 1325 antogs av FN:s säkerhetsråd. Denna resolution är ett juridiskt bindande dokument som behandlar frågan om hur krig påverkar kvinnor samt kvinnors deltagande i konfliktlösning och i arbetet med att uppnå långsiktigt hållbar fred.

Representationen av kvinnor i fredsprocesser ska öka, fredsfrämjande insatser ska präglas av ett genusperspektiv, specifika behov för kvinnor i flyktingläger ska tillgodoses och åtgärder som stöttar kvinnors lokala

fredsinitiativ ska främjas. Genom antagandet av denna resolution blev kopplingen mellan jämställdhet, internationell fred och säkerhet och hållbar utveckling officiellt erkänd – jättebra! Men vägen är lång och brokig, därav min interpellation till utrikesministern här i dag.

Det centrala är att FN och medlemsstaterna är skyldiga att arbeta för att öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsbyggande arbete samt återuppbyggnadsarbete och att stärka arbetet för kvinnors säkerhet i väpnade konflikter.

En viktig del i arbetet med resolutionen är att öka kvinnors makt och politiska deltagande. Då tänker jag att det är viktigt att följa upp hur det nu har blivit. Ger det vi gör förväntad effekt? Därför har jag ställt frågor till utrikesministern om utvärderingar av uppsatta mål. Men jag upplever att jag bara får till svar att utvärdering görs och att de också utvärderas av FN men inget mer.

Herr ålderspresident! Jag kanske är för mycket av en praktiker. Men jag tycker ändå att det är praktiskt att veta om det man gör ger önskad effekt, för om det inte gör det kanske man bör göra på ett annat sätt.

I våras kom UD:s andra rapport om Sveriges arbete med den tredje nationella handlingsplanen för genomförande av FN:s säkerhetsrådsresolutioner för kvinnor, fred och säkerhet. Där kan vi läsa att handlingsplanens fokus på ledarskap, ägarskap och integrering av frågorna i ordinarie verksamhet har gett resultat, och det är ju bra. Men samtidigt är en av de avslutande rekommendationerna att man ska utveckla tydliga resultatmål kopplade till handlingsplanens tematiska prioriteringar av fokusländer och se till att de är synkroniserade med andra processer och ramverk för jämställdhet och jämställdhetsintegrering. Vidare kan vi läsa att för att effektivisera implementeringen av handlingsplanen är det viktigt att det finns en tydlig och samlad vision för vart myndigheten är på väg.

Om det inte är tydligt vilken vision som gäller kanske man behöver nå ut med den på något annat sätt. Det är precis som i skolan. Om en elev inte förstår vad läraren säger räcker det inte att säga samma sak lite högre, utan då kan man behöva förklara på ett annat sätt. Enbart ett tydligt budskap är inte alltid tillräckligt för att få till stånd en förändring.

Herr ålderspresident! Under de senaste åren har vi tagit ett antal beslut om internationella insatser. I den förra propositionen gällande Mali kunde vi läsa om de nationella målen, och i den nya som vi har beslutat om den här veckan rapporterar regeringen att kvinnors deltagande i genomförandet av fredsavtalet har varit högst begränsat.

Det jag är ute efter är att vi tar beslut efter beslut utan att vare sig följa upp kvinnors deltagande i konfliktlösning eller bli tydligare och tydligare i kravet för vårt deltagande.

Jag upplever att jag inte fått svar av ministern på frågan om ministern någon gång har avslutat en insats för att den inte har varit tillräckligt bra. Är det i så fall för att resultatet inte följts upp tillräckligt?

Anf. 40 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Interpellanten och jag är överens om att arbetet med jämställdhet inom konfliktlösning måste fortgå. Och jag kan försäkra interpellanten om att allt svenskt utvecklingsarbete följs upp i den granskning som OECD:s biståndskommitté Dac gör. När de presenterade den förra året fick vi faktiskt beröm för en ändamålsenlig resultatstyrning.

Denna utvärdering och uppföljning är ju helt central också för att våra skattepengar ska användas på rätt sätt, och regeringens styrning av myndigheterna är väldigt tydlig när det gäller detta. Under de senaste åren har både Sida och Folke Bernadotteakademien tagit ytterligare initiativ för att förstärka arbetet med att följa upp våra mål och utvärderingen.

Vad gäller frågan om vi har valt att inte fortsätta en internationell insats har vi inte valt att avsluta vårt deltagande i en internationell militär insats med anledning av lite eller uteblivet resultat på de områden som rör kvinnor, fred och säkerhet. Vi tror helt enkelt inte att det vore rätt väg att gå.

Svenskt engagemang i internationella militära insatser bygger på en samlad analys, där kvinnor, fred och säkerhetsagendan är en viktig parameter. Det står heller inte klart att det skulle hjälpa kvinnorna i den kontexten om vi eller andra i det internationella samfundet drog tillbaka vårt stöd. Det är viktigt att se långsiktigheten i detta arbete.

Det är Sida, Folke Bernadotteakademien eller någon annan ansvarig myndighet som ansvarar för uppföljningen och granskningen av sina partner och de insatser och aktiviteter som genomförs. Regeringen eller jag själv som statsråd varken kan eller bör detaljstyra vilka parter myndigheterna ska ha eller vilka insatser som är mest lämpliga.

När det gäller truppbidrag har FN ett mål om 6,5 procent för 2020, men man når nu bara upp till 4,8 procent. Här har Sverige mer positiva siffror med 20 procent i förbandet som är kvinnor. När det gäller militära observatörer och stabsofficerare har FN som mål att 2020 ska 17 procent vara kvinnor, och det når man faktiskt upp till i år.

Anf. 41 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr ålderspresident! Så här i efterhand – jag läste min sista fråga till utrikesministern i går – tänker jag att min fråga verkligen ger en möjlighet för ministern att briljera. Jag frågar alltså vilket arbete med handlingsplanen som hon anser har lett till bäst resultat nu när handlingsplanen löper ut och hur ministern har mätt och utvärderat just detta resultat. Här upplever jag, herr ålderspresident, att jag inte får något svar.

Jag tog Mali som ett exempel, eftersom det är ett av de tre länder som vi har beslutat om internationell insats till tidigare och vi nu valt att förlänga. Vi har också insatser i Irak och Afghanistan. Läget i Mali har fortsatt att försämrats. Efter militärkuppen tidigare verkar arbetet med fredsavtalet totalt ha upphört. Bristen på statlig närvaro skapar naturligtvis utrymme för de extremistiska våldsbejakande gruppernas verksamheter. Terrorattentat sker regelbundet mot både civila och militär.

Kvinnors deltagande i fredsprocesser är ytterst begränsat. Konstitutionen förbjuder diskriminering på grund av kön, men kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna är överlag begränsat. Könstympling av flickor och kvinnor är inte förbjudet och är allmänt förekommande. Könsbaserat våld är ett utbrett problem. Islamistiska grupper som är motståndare till kvinnors rättigheter har vuxit sig starkare.

Jämställdhet är ju en förutsättning och en drivkraft för fattigdomsminskning och en demokratisk samhällsutveckling. Det går inte alls åt rätt håll där.

Om kvinnors rättigheter i Afghanistan hittar jag skriftliga frågor och interpellationer sedan långt bakåt i tiden här i riksdagen.

Magda Gad, som har varit mycket i Afghanistan, har i en rapportering från landet sagt: Kvinnor och flickor får inte ens gå ut ensamma i Afghanistan. Afghanistan är ett manssamhälle.

Herr ålderspresident! Globalt sett är män överrepresenterade i självmordsstatistiken, men i Afghanistan begås 80 procent av självmorden av kvinnor. Många har blivit bortgifta före tio års ålder och har fått utstå våldtäkter och misshandel och att även svärföräldrar har misshandlat dem.

Det har ändå startats skolor, man har byggt vägar och dragit vatten, men det man ser i dag är att situationen är sämre. Det är rekordmånga som dör. Kvinnor är väldigt utsatta, och de lokala organisationerna säger att våldet mot kvinnor ökar. Det går inte alls åt rätt håll. Om man ska få till en förändring måste man förändra landet i grunden, men det har man inte lyckats med.

Säkerhetsläget i Irak är fortfarande dåligt och kan försämrans snabbt. Striderna mot terrororganisationer fortsätter. Risken för terrordåd är betydande i stora delar av landet. Den irakiska konstitutionen förklarar män och kvinnor jämlika. Ändå har männen laglig rätt att straffa sina fruar, och våldtäkt inom äktenskapet är tillåtet. På offentliga ytor i huvudstaden syns bara män, och i varje gatukorsning står beväpnade manliga soldater och poliser. Det går inte alls åt rätt håll.

Herr ålderspresident! När tror utrikesministern att vi kan få uppleva en märkbar förbättring av de maliska, afghanska och irakiska kvinnornas ställning? När man funderar på frågan blir följdfrågan ganska snabbt: Gör vi rätt saker? Behöver vi göra mer av samma när det inte blir bättre, eller behöver vi tänka nytt? Och har utrikesministern för avsikt att försöka tänka nytt och se om vi behöver göra bättre? Om man inte har tillräckligt tydliga mål, inte utvärderar tillräckligt och följer upp resultaten kanske den frågan blir svår att svara på.

Anf. 42 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Precis som interpellanten påpekade i en debatt med försvarsministern i november är inte arbetet med jämställdhet i internationella insatser isolerat från de samhällen där insatserna verkar. Och det är faktiskt så illa som Alexandra Anstrell säger och som Magda Gad och andra har påpekat, inte minst i Afghanistan.

Sveriges stöd till UN Women i Mali är ett exempel på en insats som har stärkt kvinnors deltagande i konfliktlösning lokalt och bidragit till att man har tagit fram rekommendationer för att genomföra resolution 1325.

Genom stöd till Malis försoningsministerium har Folke Bernadotteakademien kunnat utveckla den maliska myndighetens kapacitet för dialog och medling som inkluderar kvinnors deltagande.

Ett annat exempel är den utbildning i jämställdhetsintegrering som de maliska ministerierna deltog i under 2018 och 2019.

Jag kan också nämna att i januari i år ledde Margareta Wahlström från det svenska medlingsnätverket för kvinnor ett möte med 200 maliska deltagare i syfte att ta fram konkreta förslag för kvinnors inkludering i Malis fredsprocess.

När det gäller Afghanistan har all personal som ingår i det svenska bidraget utbildats i kunskap om och praktisk tillämpning av resolution 1325. Det gäller också insatserna i Irak. Det här är en väl inarbetad del i den

utbildning som all svensk personal får innan de åker till Afghanistan och Irak. Det visar att detta får effekt.

Jag hade egentligen tänkt ta upp handlingsplanen i mitt första inlägg för att briljera. Men jag får briljera nu i stället.

Det kommer alldeles snart en utvärdering av den svenska handlingsplanen för Sveriges arbete för kvinnor, fred och säkerhet. Den är inte ofentlig riktigt än, men den visar att det pågår ett brett strategiskt påverkansarbete, ett omfattande arbete med utbildning och kapacitetsstärkande insatser, ett brett arbete med jämställdhetsintegrering inom alla relevanta myndigheter. Den visar också att systemet med utsända och finansierade jämställdhetsrådgivare och experter inom konfliktrelaterat sexuellt och könsrelaterat våld fungerar och att ett ökat stöd ges till civilsamhället.

Anf. 43 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Herr ålderspresident! Jag tackar utrikesministern för svaret och ser fram emot att läsa det utrikesministern briljerade med. Visst är det skönt att få briljera!

När kriget kom till Mali riktade både rebeller och islamistgrupper sitt våld mot kvinnorna. Systematiska våldtäkter och tvångsgiftermål blev en del av deras maktutövande.

Aisha, en överlevande kvinna, har berättat att en dag när hon hade köpt ris på marknaden följde en grupp islamister henne hela vägen hem. De hävdade att hon inte hade skylt sin kropp enligt deras regler, och de tog henne till vad de kallade för ett shariafängelse. Aisha har en annan beskrivning. Det var ett fängelse för sexslavar. Hon sa: Varje natt passerade tolv tretton män min cell.

Så var och är det i Mali.

Mellan 2014 och 2019 investerade Sverige enligt uppgift närmare 5 miljarder i bistånd till Afghanistan. Hur mycket som nådde fram går inte riktigt att uppskatta, för Afghanistan är ett av världens mest korrupta länder.

I Afghanistan diskrimineras fortfarande kvinnor i alla delar av samhället, och enligt Sida är närmare 90 procent av kvinnorna utsatta för könsrelaterat våld. 47 procent av barnen i grundskoleålder går inte i skolan, och av dem är 75 procent flickor. Bland dem som är över 15 år kan bara 24 procent läsa.

Kriget mot IS i Irak har bidragit till att det könsrelaterade våldet har ökat. Både lagstiftning och rättssystem i Irak diskriminerar kvinnor.

Gör vi rätt saker? Aisha och alla andra kvinnor har rätt till sin egen kropp och rätt till sin frihet. Har vi då inte ett ansvar att bättre följa upp de insatser som görs och när vi beslutar om nya veta att de insatser som redan gjorts funkade? Tack och god jul!

Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ålderspresident! Låt mig säga några ord till om handlingsplanen. Den har verkligen ökat engagemanget för frågorna. Det är elva aktiva nationella myndigheter som arbetar tillsammans med civilsamhället, så Sveriges regering, myndigheter och civilsamhälle gör verkligen skillnad i världen. Det handlar om kapacitetsutveckling, expertis, aktivt stöd till olika civilsamhällesorganisationer och så vidare.

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

Det Alexandra Anstrell tar upp är exempel på en verklighet som vi tyvärr ser i många länder. Det är därför det är så viktigt att insistera på att kvinnor ska vara med i arbetet med fredsavtal. Det förekommer ofta ett sexualiserat våld i konflikterna i Afghanistan, i Irak och på andra ställen i världen. Om kvinnor inte är med i fredsförhandlingarna tas detta inte upp som en del av konflikten, utan det blir ett normalt våld mot kvinnor. Då blir det inget ansvarsutkrävande gentemot de regeringar och försvarsmakter som har gjort detta. Därför är det oerhört angeläget att man får in kvinnor i exempelvis fredsförhandlingar.

Jag har till exempel jobbat mycket med kvinnornas situation i Jemen. De är mycket kunniga och duktiga men får inte vara med någonstans eftersom detta inte anses vara en viktig fråga.

Kan vi mota den backlash vi ser i EU, OSSE och FN mot att kvinnor ska vara med på alla områden gör vi något verkligt viktigt som kan förändra läget för kvinnor och flickor i världen.

Jag önskar interpellanten och ålderspresidenten en god jul.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 17 Svar på interpellation 2020/21:119 om integrationspolitikens utgångspunkter

Anf. 45 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Ludvig Aspling har frågat mig om jag ser något samband mellan integrationspolitikens teoretiska utgångspunkter och de problem vi har med segregering och arbetslöshet och om jag anser att det är dags för en övergripande utvärdering av de effekter som integrationspolitiken har haft sedan 1998.

Låt mig börja med att säga att nej, jag har inte tagit del av några studier som pekar på att arbetslöshet beror på integrationspolitikens teoretiska utgångspunkter. Integrationspolitikens utgångspunkter är inte heller orsaken till de utmaningar vi står inför i dag.

Som regeringen konstaterar i budgetpropositionen för 2021 finns det flera faktorer som påverkar utrikes födda kvinnors och mäns etablering på arbetsmarknaden, exempelvis tidigare arbetslivserfarenhet, utbildningsnivå, språkkunskaper, hälsa, nätverk och hur länge personen har varit i Sverige men även diskriminering på arbetsmarknaden.

Antalet sysselsatta utomeuropeiskt födda har ökat kraftigt, sedan 2007 med 125 000 kvinnor och 187 500 män. Sysselsättningsgraden uppgick under 2019 till 57 procent bland utomeuropeiskt födda jämfört med 70 procent bland inrikes födda. Även nyanländas etablering har successivt förbättrats under lång tid.

I arbetet för att förbättra och påskynda nyanländas etablering är samhällsorientering för nyanlända och liknande insatser under asyltiden en viktig del. Alla nyanlända ska ha tillgång till relevant information om det svenska samhället, inklusive grundläggande demokratiska principer om jämställdhet, mänskliga rättigheter och barns rättigheter.

Regeringen har under 2020 utökat samhällsorienteringen för nyanlända från minst 60 till minst 100 timmar. I budgetpropositionen för 2021 föreslås förstärkningar såväl av den samhällsintroduktion som Migrations-

verket erbjuder asylsökande som av samhällsinformationen inom strukturen för tidiga insatser för asylsökande.

Utrikes födda har generellt en svagare ställning på arbetsmarknaden än inrikes födda, inte minst utrikes födda kvinnor. Under tidigare kriser har arbetslösheten ökat betydligt mer bland utrikes födda än bland inrikes födda och dessutom från högre nivåer. Detta skedde under finanskrisen 2008 och även nu under coronakrisen.

Statistiska centralbyrån, SCB, har sedan lång tid regeringens uppdrag att presentera registerstatistik om integration. Det görs inom områdena arbetsmarknad, boende, demografi, demokrati, ekonomi, flyttmönster, hälsa och utbildning. Detta är ett viktigt underlag för regeringens uppföljning och redovisning till riksdagen av utvecklingen för utrikes födda, i synnerhet utomeuropeiskt födda, vilket sker i budgetpropositionen.

I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation framhåller regeringen att integration och segregation är två skilda företeelser, om än i viss mån sammankopplade. Förenklat handlar integration om i vilken utsträckning människor som har invandrat till Sverige deltar i arbets- och samhällslivet medan segregation handlar om åtskillnad av grupper.

God integration bidrar sannolikt till att minska vissa negativa effekter av segregation men behöver inte ha någon direkt påverkan på segregation i förhållande till exempelvis boende och skola.

Låt mig avsluta med att vara mycket tydlig. Utvecklingen med ökande socioekonomisk segregation i Sverige måste vändas, och integrationen måste fungera bättre. Vi måste fortsätta att arbeta för att nå målet om minskad segregation, jämlika och jämställda uppväxt- och levnadsvillkor samt goda livschanser för alla.

Anf. 46 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Sverige lider i dag av en *plethora* av problem som grundar sig i det faktum att en stor grupp i samhället, som framför allt består av utrikes födda och andra generationens invandrare, lever i stark isolering från resten av samhället. Isoleringen gör att utanförskapet går i arv. Det ger upphov till materiell och kunskapsmässig fattigdom och leder till kulturella värderingar som glorifierar kriminalitet, religiös separatism och missaktning mot majoritetssamhället.

Sverige är samtidigt det land i OECD som spenderar mest pengar på så kallad integrationspolitik men sannolikt också det land som har störst problem med segregation. Frågan är om det är en paradox eller en logisk konsekvens, det vill säga: Ökar segregationen i Sverige trots eller på grund av integrationspolitiken?

För att undersöka den frågan vill jag gå tillbaka till de teoretiska utgångspunkter som ligger till grund för integrationspolitiken och som kommer till uttryck i en proposition som heter *Sverige, framtiden och mångfalden – från invandrapolitik till integrationspolitik*. Enligt förarbetena bygger integrationspolitiken dels på valfrihetsmålet, det vill säga att det ska vara helt upp till den som invandrar att själv välja i vilken del den vill bli en del av majoritetskulturen och majoritetssamhället, dels jämlikhetsmålet, som säger att alla ska ha lika rättigheter och möjligheter, oavsett kulturell bakgrund.

I praktiken innebär detta att en person som kommer till Sverige och som väljer att inte komplettera sin kulturella bakgrund genom att lära sig svenska eller hur kulturen, samhället eller ekonomin fungerar ska ha samma möjligheter och rättigheter till välfärden som en person som anstränger sig för att göra allt detta. Det här ser vi som fullständigt absurt. Jag ser det också som fullständigt självklart att den ekonomiska segregation som vi har i dag är en direkt följd av de två målen.

Jag vill understryka för kammaren att jag vet vad jag pratar om. Jag har bott ungefär sex år utanför Europa. Jag har varit en väldigt välintegrerad invandrare i Japan bland annat. Att bli en del av en helt främmande kultur och en helt främmande arbetsmarknad är mycket svårare än vad många svenskar, kanske framför allt inom Regeringskansliet, verkar förstå. Det kräver arbete, tålmod, villighet att kompromissa med värderingar, villighet att acceptera en annan arbetsplatskultur, vilket kan vara väldigt svårt i vissa länder, och ofta en villighet att börja om från botten, längst ned på arbetsmarknadens steg. I många fall kommer inget av detta att hända så länge det är valfritt, och definitivt inte i det fall resten av välfärdssystemet finns där för att kompensera för de personer som väljer att inte göra sitt bästa.

Jag vill därför fråga statsrådet om hon ser en koppling mellan valfrihetsmålet och jämlikhetsmålet och de problem med segregation som vi ser i Sverige i dag och om hon skulle vara villig att ta initiativ till en utredning för att klargöra de effekter som övergången till integrationspolitik har haft på det svenska samhället i ett lite större perspektiv.

Anf. 47 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Nej, jag ser inte det sambandet.

När det gäller segregation och de växande klyftorna i Sverige är det en utveckling som har skett över lång tid. Där segregationen har ökat är den enskilt viktigaste faktor som driver fram detta de ekonomiska klyftorna. Vi skulle behöva prata mycket mer om det i samhällsdebatten och förstå detta. Jag vet att man kan ha olika uppfattningar i politiken om huruvida det är bra med klyftor eller om det är dåligt. Jag tillhör de politiker som tror mycket mer på ett jämlikt samhälle. Jag tror att det gynnar både dem som har det gott ställt och dem som har det tuffare i samhället.

Min övertygelse är också att en av de faktorer som har byggt Sverige till ett otroligt land – ett av de rikaste och mest framgångsrika länderna i världen – är att vi har byggt ett samhälle med en stark välfärdsstat där vi tydligt har sagt att i detta land ska vi göra vad vi kan för att sträcka ut en hjälpande hand till den som behöver det. Det kan hända oss alla någon gång i livet.

När det gäller segregation är det stora problemet i dag de växande klyftor som vi har sett och som slår mot barns uppväxtvillkor. Vi har en skolsegregation som innebär att inte alla barn i vårt samhälle har möjlighet att få en god skolgång, vilket är något av det absolut viktigaste som finns i ett barns liv, inte minst när det gäller barn i utsatthet, barn som utsätts för våld i hemmet, barn som växer upp i fattigdom och barn som löper ökad risk att dras in i kriminalitet. Om man klarar skolan, får hjälp och stöd att få godkända betyg, kommer in på gymnasiet och färdigställer sin skolgång har man mycket bättre möjligheter att klara sig bra i livet.

Jag pratar väldigt gärna om segregationsproblematiken. Jag pratar också gärna om våra utmaningar när det gäller integrationen. Där finns det också mycket att säga, för detta är oerhört viktiga frågor. Men om vi pratar om segregation måste vi också prata om de klyftor som finns i samhället.

Jag vill säga några ord om integrationen. Det är min övertygelse att vi blir ett starkare samhälle om vi bejakar varandras olikheter och om vi ser att vi alla är människor och att vi kan leva olika och ha olika kulturer och så vidare.

Men det som är avgörande i dessa frågor gäller något som jag ibland tycker framställs i debatten. Det faktum att vi ibland är olika är förstås inte alls något som kan tas som intäkt för att man får bryta bryta mot mänskliga rättigheter, inte respektera barns rättigheter eller inte följa svensk lagstiftning. Det är helt självklart att vi alla måste sluta upp bakom dessa gemensamma värderingar. Vi accepterar inte att man bryter mot mänskliga rättigheter eller inte accepterar alla människors lika värde. Det finns ingen motsats i detta. Vi kan bära på olika kulturer, men när det gäller just mänskliga rättigheter finns det förstås aldrig någon acceptans för att de inte respekteras.

Det finns mycket att säga. Jag pratar gärna vidare om integrationspolitiken och segregationspolitiken, som förstås har kopplingar men som inte får sammankopplas eftersom det är olika politikområden. Det tror jag är viktigt att ha med sig i diskussionerna. Segregation kan förstås försvåra en god integration, men det är inte integrationen som är den viktigaste faktorn när vi pratar om vad som driver fram segregation.

Anf. 48 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Jag tycker att det var bra att statsrådet lyfte upp frågan om mänskliga rättigheter och kulturens betydelse där. En avgörande skillnad i hur jag och statsrådet ser på denna fråga gäller vilka normer och värderingar som ska gälla i Sverige.

I propositionen står det att integrationspolitiken ska ”underlätta för individen att integrera gamla och nya livsmönster och livsstilar på det sätt hon själv önskar” och att detta ”är en förutsättning för att människan skall utveckla en hel identitet och vara stolt över sin bakgrund” samt att ”ett mångkulturellt samhälle består av en mångfald värderingar och förhållningssätt som successivt påverkar varandra”.

Vi kan bortse från den tveksamma hypotesen att mångkultur i Sverige är en förutsättning för att utlänningar ska känna stolthet över sin bakgrund, vilket alla människor som själva har gått igenom den processen vet är trams. I stället vill jag fokusera på den mångfald av värderingar som man gärna vill lyfta fram. En värdering som jag vet att statsrådet är medveten om har blivit allt vanligare i Sverige på senare år är den om så kallad heder, vilket lite förenklat innebär att en familj eller en klan ser framför allt kvinnor som egendom snarare än människor och ser det som sin uppgift att skydda denna egendom genom att begränsa deras frihet och livsval på olika sätt.

Å ena sidan påstår regeringen gärna och ofta att man försöker bekämpa hedersnormen, men samtidigt står man bakom tanken om en mångfald av värderingar, utan begränsande princip, det vill säga att alla värderingar är välkomna.

Det finns också en uppenbar motsättning mellan valfrihetsmålet och målet om en mångfald av värderingar, eftersom till exempel frun och barnen i en familj där pappan väljer att hålla fast vid hedersnormen aldrig kommer att få möjlighet att välja att bli en del av den svenska jämställdhetsnormen, om de nu skulle vilja det. Friheten att välja värderingar kan ju innebära att vissas val innebär en begränsning av friheten för andra.

Jag skulle därför vilja veta hur statsrådet funderar kring detta. Om ett mångkulturellt samhälle består av en mångfald av värderingar och förhållningssätt som successivt påverkar varandra, som det står i propositionen, hur tycker då statsrådet att till exempel jämställdhetsnormen – alltså att män och kvinnor är lika mycket värda – ska påverkas av hedersnormen, som för fram motsatt uppfattning? Om statsrådet vill att jämställdhet ska råda i Sverige, vilket jag hoppas, undrar jag om det inte är dags att förändra den politiska inriktningen, som numera alltså säger att alla värderingar ska vara välkomna.

Anf. 49 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Jag vill ta upp ett ord som riksdagsledamoten sa och som jag tyckte var användbart när det gäller detta att alla värderingar skulle vara välkomna. Det är nämligen trams.

Det finns ingen som helst tvekan, någonstans, om att vi inte accepterar värderingar som bryter mot mänskliga rättigheter – som bryter mot barns rättigheter. En av utgångspunkterna för hela mitt politiska engagemang är att vi ska stå upp för alla människors lika värde, och jag kommer aldrig att acceptera att vi bryter mot den principen. Jag kommer aldrig att acceptera att vissa människor i samhället ses som mindre värda eller att vi har barn i våra skolor som utsätts för rasism – aldrig! Det är en utgångspunkt för hela mitt politiska engagemang. Alla värderingar är inte välkomna; det är trams att påstå något sådant.

När det gäller möjligheten att välkomna människor till Sverige på ett så bra sätt som möjligt är det förstås oerhört viktigt att vi jobbar med att ge praktisk information när människor kommer till vårt land. Hur fungerar våra skolor? Hur fungerar förskolan? Hur ska man se till att få en hemförsäkring? Hur fungerar vår arbetsmarknad? Hur fungerar etableringsprogrammet? Etableringsprogrammet har gjort att vi har blivit bättre på att etablera människor som kommer till Sverige på arbetsmarknaden. Siffrorna och statistiken har förbättrats.

Det handlar också om att jobba med frågor som hur vår svenska lagstiftning ser ut och hur vi ser på mänskliga rättigheter, och jämställdhetsfrågorna är förstås helt avgörande. Sverige är ett av världens mest jämställda länder, även om vi verkligen har lång väg kvar innan vi är jämställda. Detta är förstås väldigt viktiga frågor.

Det är också viktigt att ge människor goda möjligheter att ta till sig det svenska språket och få hjälp och stöd i det. Där tycker jag att det är intressant att Sverigedemokraterna i sin budgetmotion tar bort alla de åtgärder för integration där 172 miljoner kronor går till bland annat civilsamhället för att människor ska kunna få stöd i att förbättra sin svenska. Här ligger också insatser för föräldralediga, alltså att man ska kunna öva sig på språket och bygga nätverk även under föräldraledigheten. Det är något vi vet verkligen har stor betydelse för inte minst kvinnor. Det är ju många fler kvinnor som är föräldralediga, och de har god nytta av den här insatsen.

Jag välkomnar en diskussion kring integrationspolitiken. Vad kan vi göra bättre för att välkomna människor till Sverige? I mitt budgetanförande i måndags tog jag upp att vi rankas väldigt högt i bland annat Migrant Integration Policy Index, som har kommit nu i dagarna. De hade en ranking även för fem år sedan, och då hamnade Sverige i topp. Men det spelar ju ingen roll att vi får topplaceringar, för vi har oerhört mycket kvar att göra. Det gäller inte minst utrikes födda kvinnor och deras möjligheter på arbetsmarknaden; vi tar inte till vara kvinnors potential.

Dessa frågor är alltså väldigt viktiga. Det görs också ett stort jobb inte minst av civilsamhället runt om i kommuner, myndigheter och regioner i Sverige, men vi behöver förbättra integrationen. Jag tror inte att det finns någon politiker som skulle stå här i riksdagens talarstol och säga någonting annat.

Vi behöver också bekämpa segregationen, och där återkommer jag återigen till att vi behöver jobba med att minska de ekonomiska klyftorna i samhället. Ni i Sverigedemokraterna vill ju i er budgetmotion ge 10 000 kronor till alla svenska medborgare i Sverige, Ludvig Aspling, vilket jag tror är helt fel sätt att spendera 82 miljarder kronor. Varför ska till exempel du och jag få 10 000 kronor mer i fickan? Vi behöver i stället se till att satsa resurserna på dem som har det tuffast i samhället – de barn som växer upp i barnfattigdom. Det är det vi behöver göra för att minska klyftorna i samhället och bekämpa grundorsakerna till segregationen.

Anf. 50 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Nu blev det mycket här, så jag kommer inte att hinna bemöta alla frågor. Jag tänkte dock kort säga något angående Mipex. Statsrådet lyfter fram det som en framgång, men vad mäter Mipex, Åsa Lindhagen? Mipex mäter bara hur mycket förmåner – kontanta sådana, och rätt till välfärden – som landet ger. Det mäter ingenting annat. Hur väl folk lyckas på arbetsmarknaden och så vidare mäter Mipex över huvud taget inte, så detta är knappast en anledning att jubla.

Jag vill ställa en kort uppföljningsfråga gällande att en viktig aspekt av integrationspolitiken är att Sverige inte ska vara en majoritetskultur. Det står så här i propositionen: ”Integrationsprocesserna är ömsesidiga i den bemärkelsen att alla är delaktiga och medansvariga i dem och alla måste bidra. Integration är inte endast en fråga om och för invandrare. I ett samhälle med etnisk och kulturell mångfald bör människor komplettera varandra och ömsesidigt bidra med sin kompetens och livserfarenhet.”

Jag skulle vilja fråga statsrådet om hon lever som hon lär i den här frågan. Åsa Lindhagen var ju socialborgarråd i Stockholms stad innan hon fick sin nuvarande befattning – jag gratulerar, om jag inte gjort det tidigare! Jag misstänker att hon har bott i Stockholm sedan dess. I till exempel Rinkeby-Kista och Husby i Stockholms stad, där jag själv gick i gymnasiet, finns det en stor diaspora av personer från Somalia. Om det nu är så, som statsrådet påstår, att integrationsprocesserna är ömsesidiga i den bemärkelsen att alla är delaktiga och måste bidra – ja, då innebär det att det är statsrådets och min uppgift att lära oss somali i lika stor utsträckning som det är somaliernas uppgift att lära sig svenska. Det är ju vad det står i propositionen.

Rimligtvis borde det därför ingå i statsrådets uppgift eller uppdrag att föregå med gott exempel, så jag skulle gärna vilja fråga hur mycket som statsrådet har lärt sig hittills.

Anf. 51 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Nu tycker jag att det blev lite tramsigt igen. Utifrån min synpunkt är det inte så att alla som är födda och uppvuxna i Sverige behöver lära sig till exempel somaliska eller något annat av den mångfald av språk vi har i detta land. Det skulle vara ganska orimligt. Däremot tycker jag att det är väldigt trevligt om människor som är födda i Sverige vill lära sig somaliska; det är verkligen någonting som kan uppmuntras. För egen del kan jag inte några ord på detta språk.

Jag tycker att det är intressant att debatterna om integration blir väldigt svartvita. Om vi i ett index där man tittar på olika framgångsfaktorer för vad som kan ge en god integration ser att Sverige hamnar i topposition är jag förstås inte alls förvånad över att det är något som inte riktigt passar in i den politiska debatten, för det stämmer förstås inte med Sverigedemokraternas bild av ett land som befinner sig i kaos.

Jag tycker förstås att det är lite ledsamt att debatten ser ut på det sättet, för jag skulle mycket hellre se en debatt som var lite mer nyanserad och där vi såg att det finns saker vi gör i Sverige som är bra. Vi har människor runt om i vårt samhälle som varje dag sliter och kämpar för att ge människor ett gott välkomnande till Sverige. Vi ser också människor som har kommit hit till vårt land och varje dag gör fantastiska insatser för att stärka Sverige och vår välfärd.

Samtidigt ser vi att vi har stora utmaningar när det gäller integrationen. Vi behöver bli bättre inte minst när det gäller människors möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden och när det gäller att ge barn en god start i Sverige. Det är det jag skulle vilja prata om. Jag tycker att det är svårt att prata om integrationsfrågorna när vi ständigt återkommer till att lösningen på problemen är att inga människor ska komma till Sverige – och kanske också, tycker man inom en viss del av politiken, att människor gärna får lämna landet igen. Det gör det svårt att i debatten faktiskt komma in på vilka åtgärder vi kan göra för att åstadkomma förbättring, och det är ju det som driver mig i politiken.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 18 Svar på interpellation 2020/21:157 om en undersökning bland personer som identifierar sig som muslimer

Anf. 52 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Ludvig Aspling har frågat mig om jag avser att verka för att en undersökning bland personer som identifierar sig som muslimer kommer till stånd på regeringens initiativ i Sverige. I frågan sägs bland annat att undersökningen ska göras för att skapa en bild av hur muslimers värderingar skiljer sig från majoritetssamhället.

Svaret på Ludvig Asplings fråga är nej. Jag avser inte att ta initiativ till en sådan undersökning. En undersökning av det slag som Ludvig Aspling

avser skulle inte vara vare sig möjlig eller lämplig att genomföra, eftersom vi inte för register över svenskar utifrån religion eller ideologisk grund. I Sverige har var och en ett skydd från att tvingas lämna uppgifter till myndigheter och andra offentliga verksamheter gällande sin åskådning i politiskt, religiöst, kulturellt eller annat sådant hänseende. Detta skydd är en av demokratins grundpelare.

Regeringen ser mycket allvarligt på de terroristattentat som har drabbat Frankrike och Österrike under hösten. Arbetet med att stärka Sveriges beredskap och arbetet för att bekämpa terrorism har pågått i flera år. Polismyndigheten och Säkerhetspolisen uppdaterar löpande sina lägesbedömningar och arbetar för att förhindra att liknande dåd sker i Sverige. Regeringen har inrättat ett nationellt center mot våldsbejakande extremism inom Brottsförebyggande rådet. Centret ska stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism.

Regeringen avser därtill att vidta ytterligare åtgärder för att förebygga en allvarlig utveckling av extremism och radikalisering. Regeringen anser att det är angeläget att kriminalisera deltagande i en terroristorganisation. Regeringen har därför gett en parlamentariskt sammansatt kommitté i uppdrag att utreda om det bör införas utökade möjligheter att begränsa den grundlagsskyddade föreningsfriheten i förhållande till terroristorganisationer.

Regeringen har inom ramen för den nationella planen mot rasism, liknande former av fientligheter och hatbrott genomfört särskilda satsningar för att stärka förmågan att förebygga, motstå och hantera krissituationer som orsakas av rasism och extremism. Bland annat har Länsstyrelsen i Dalarnas län haft i uppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism.

Vidare har skolan ett demokratiskt uppdrag. Eleverna ska lära sig om demokrati och mänskliga rättigheter. Grundläggande demokratiska värderingar och respekten för mänskliga rättigheter ska genomsyra skolans lärmiljö. Målet är att eleverna ska utveckla förmågor för att verka aktivt i demokratin.

Rasism och extremism står i strid med principen om alla människors lika värde och kan ytterst leda till våldsbejakande extremism och terrorism som drabbar många människor och stora delar av samhället. Våldsbejakande extremism, oavsett var den härstammar ifrån, riktar sig mot våra demokratiska värderingar med syftet att skada det öppna samhället. Att med våld, hat och hot angripa andra människor av ideologiska skäl eller i religionens namn kan vi aldrig acceptera. Rasism och extremism ska bekämpas och motarbetas överallt och på alla nivåer i samhället. Det är ett långsiktigt arbete där ansvaret ligger på oss alla – varje dag i varje del av vårt samhälle.

Anf. 53 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Efter en rad synnerligen brutala terrorattacker i Frankrike och Österrike den senaste tiden uttalade Sveriges statsminister angående den våldsbejakande islamismen att den ”ska mötas genom sammanhållning, ett kompromisslöst försvar för våra demokratiska normer och institutioner och solidaritet mellan de länder som drabbas och hotas av terror”.

Jag håller naturligtvis med statsministern om detta. Men han glömmer något som är ännu viktigare, nämligen fördjupad kunskap om hur stort hotet är, varifrån det kommer och vem som kan tänkas bära på de här våldsbejakande islamistiska värderingarna.

Det är ju inte bara så att Sverige sticker ut i ett internationellt perspektiv vad gäller antalet personer som rest härifrån för att ansluta sig till terrorgrupper som IS, vår eftersatta och tandlösa terrorlagstiftning, myndigheters benägenhet att ösa miljontals skattekronor över ideella föreningar som drivs av islamister eller möjligheten att få terrorkrigsresor finansierade av Försäkringskassan. Det är också så att Sverige sticker ut vad gäller ointresset för att undersöka hur allvarligt problemet med den våldsbejakande islamismen faktiskt är.

I andra europeiska länder genomförs regelbundet opinionsundersökningar bland personer som identifierar sig själva som muslimer för att skapa en bild av hur deras värderingar skiljer sig från majoritetssamhällets – om de nu skiljer sig över huvud taget; det är ju inte självklart.

Efter den senaste tidens attacker i Frankrike beställde en politiskt oberoende NGO som heter Kommittén för en sekulär republik en sådan opinionsundersökning, som gav ett ganska förvånande resultat. Enligt undersökningen anser hela 57 procent av franska muslimer under 25 år att Koranen ska gälla framför fransk lag. Det är en ökning med 10 procentenheter på bara fyra år. 66 procent av samtliga personer som identifierar sig själva som muslimer anser att lärare inte bör få visa karikatyrer av religiösa figurer i sin undervisning, och 75 procent är för bärandet av tydliga religiösa symboler eller religiös klädsel i arbetslivet, även i offentlig sektor, vilket inte är tillåtet i Frankrike enligt deras princip om laïcité.

Andra studier på samma tema från ett antal länder visar att problemet är återkommande.

Frågan är då varför någon motsvarande undersökning aldrig har genomförts i Sverige. Min gissning är att regeringen har en ganska bra bild genom informella kanaler men att man helt enkelt inte vill att allmänheten ska få veta hur det verkligen ligger till. I motsats till regeringen anser vi att ärlighet varar längst.

Det statsrådet säger i sitt interpellationssvar om att detta inte skulle vara möjligt på grund av registerlagstiftning är en uppenbar undanflykt. Om statsrådet tittar på rubriken till min interpellation ser hon att det står ”personer som identifierar sig själva som muslimer”. Det handlar alltså inte om att svenska staten skulle registrera någon eller klistra en etikett på någon, utan det är fritt att delta i en sådan här undersökning om du själv identifierar dig på det sättet. Det är helt upp till var och en.

Det är också så att registerlagstiftningen i slutändan är europeisk. Vi har ju en förordning om personuppgifter. Eftersom sådana här undersökningar genomförs i Frankrike, Österrike, Tyskland och alla möjliga länder runt om i unionen kan det inte vara så att unionens registerlagstiftning sätter stopp för detta. Det ser jag som fullständigt otänkbart.

Om vi alltså skippar bortförklaringarna, Åsa Lindhagen, och är ärliga i stället, varför vill ni inte att en sådan här undersökning genomförs i Sverige?

Anf. 54 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Jag beklagar den konspiratoriska ton som finns, men så är livet i politiken av och till.

När det gäller dessa frågor är det oerhört viktigt att vi har kunskap om den våldsbejakande extremismen. Det är också därför vi har startat Center mot våldsbejakande extremism, både för att utveckla det förebyggande arbetet och för att ge stöd till exempelvis kommuner som har behov av stöd och vägledning. Det är också viktigt att vi hela tiden har forskning för att se hur utvecklingen ser ut.

Jag motsätter mig inte kunskap; tvärtom bejakar jag och välkomnar den. Vi behöver mer kunskap på en rad olika områden. Bland annat pågår just nu tre forskningsstudier som handlar om hotet från salafistiska och salafist-jihadistiska miljöer i Sverige, som kan ge mer kunskap om salafistisk påverkan på samhället. Där kommer vi att kunna få mer kunskap om hur hotet ser ut. Det finns också ett hot från den radikalnationalistiska miljön, och det tas också fram en rapport om det hotet mot samhället och vår demokrati.

Jag tror att den här typen av forskningsstudier och rapporter är oerhört viktiga för att vi bättre ska kunna förebygga terrorism och det grundläggande hot mot demokratin som finns i vårt samhälle i dag. Där har Försvårshögskolan en viktig roll, som tar fram mer kunskap. Det är förstås också en fråga för Säpo att hålla reda på de hot som finns mot vår demokrati.

I denna insamling av kunskap är det förstås också väldigt viktigt att se vilka individer det finns i samhället som kan utgöra hot. Det är helt grundläggande för att vi ska kunna skydda vårt samhälle.

Det här är alltså viktigt. Jag välkomnar kunskap och forskning kring detta så att vi hela tiden bättre kan skydda vårt samhälle mot terrorhandlingar.

Anf. 55 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Statsrådets inställning i den här frågan är svårbegriplig. Vi ska ha mer kunskap, men samtidigt ska vi ha mindre kunskap – jag vet inte.

Regeringen har inrättat en myndighet som heter Center mot våldsbejakande extremism, vilken i sin tur har tagit fram en rapport som publicerades i år. Rapporten heter *Den våldsbejakande islamistiska miljön* och ska utgöra ett kunskapsunderlag angående problemets art och omfattning. Kapitel 8 i rapporten heter ”Omfattningen av den våldsbejakande islamistiska miljön”, och där står följande: ”I en registerstudie från 2018, som bygger på data från Säkerhetspolisen och Polismyndigheten, bedömdes närmare 800 individer i studiepopulationen tillhöra den våldsbejakande islamistiska miljön. Miljön är dock sannolikt mer omfattande än det antal individer som förekommer i brotts- och misstankeregistret.”

Jag håller naturligtvis med om bedömningen att miljön antagligen är större, men för att bedöma problemets omfattning på lite längre sikt räcker det inte med att undersöka antalet personer som är misstänkta för brott. Det intressanta är att undersöka antalet personer som bär på den här typen av värderingar. Det kommer man inte åt med den typ av myndighetsdata som statsrådet hänvisar till.

Det är nämligen så att om antalet personer som till exempel tycker att demokratin ska ersättas av Koranen är väldigt stort, vilket jag naturligtvis inte hoppas, utgör det en grogrund för de personer som sedan vill göra slag i saken, så att säga.

François Kraus, från ett franskt center för en sekulär republik som jag nämnde i mitt första anförande, har forskat i saken och uttrycker det så här: ”Today, some tend to present Islamist terrorists as ’lone wolves’, fundamentalists whose literal and radical view of the Quran is not at all representative of the point of view of Muslims. Nevertheless, this survey shows that a significant fraction of Muslim youth share with these Islamists the idea that the laws decreed by their religion must take precedence over French law.”

Det är just därför som den här typen av opinionsundersökningar är så viktiga, alltså för att kunna ge en bild av den framtida potentiella risken.

Frågan återgår till statsrådet. Jag skulle vilja veta, om vi kan bortse från de här bortförklaringarna, varför man egentligen inte vill ta fram dessa fakta. Jag tycker att det är obegripligt.

Det finns många personer i dag som identifierar sig själva som muslimer och som är hjärtligt trötta på att se att personer som tillhör deras egen religion uttrycker alla möjliga osmakliga åsikter i offentliga forum eller inom olika föreningar och så vidare. De skulle gärna göra sin egen röst hörd. Jag känner en eller två sådana personer själv.

En sådan här undersökning skulle definitivt kunna vara ett alldeles ypperligt tillfälle för den majoritet svenska muslimer som inte bär på sådana här värderingar att få uttrycka sig och visa det för resten av landet.

En sådan här undersökning skulle också kunna vara ett bra sätt att skapa en debatt. Jag tror definitivt att debatten om religionens plats i samhället vore användbar för den här gruppen. Jag tror att det skulle vara nyttigt. Det finns alltså fler skäl än så.

Om vi bortser från de här bortförklaringarna nu och i stället är ärliga mot varandra – jag tycker att det skulle vara bra – undrar jag: Varför vill ni inte att en sådan här undersökning genomförs?

Anf. 56 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Jag instämmer i det som riksdagsledamoten sa om att vi behöver se till att inte utmåla muslimer som grupp i negativa ordalag. Jag är övertygad om, precis som riksdagsledamoten lyfte fram, att det finns många muslimer i samhället som känner en stor oro när det gäller hur muslimer beskrivs. Det finns en rädsla för hot, hat, rasism och den islamofobi som finns i samhället. Människor kan känna en oro för att röra sig i det offentliga rummet, inte minst kvinnor.

Det här ser jag som oerhört allvarligt, och vi måste från politikens sida stå upp för alla människors lika värde och aldrig utmåla grupper av människor, minoriteter i vårt samhälle, i negativa ordalag, för det är farligt för ett samhälle att göra det.

Jag tänker också, när det gäller frågan om kunskap, att vi har duktiga myndigheter som jag har ett stort förtroende för och som jobbar dag och natt med att kartlägga hot mot Sverige, följa utvecklingen och göra bedömningar av hotet om terrorism. Där är bedömningen att det främsta terrorhotet i Sverige kommer från islamistiskt och högerextremistiskt motiverad terrorism.

Vi behöver hela tiden följa det här och se hur hotet utvecklas, och vi behöver hela tiden skaffa oss mer kunskap. Att utbyta kunskap mellan länder tror jag också är oerhört viktigt.

Kunskap är förstås helt avgörande, och det är inte så att ingenting görs i dagsläget. Det här jobbar aktörer som Försvarshögskolan med att följa, liksom Säpo och flera av våra myndigheter. Jag tänker att det är viktigt att hela tiden utveckla det arbetet och fortsätta att öka kunskapen. Det är inte något som jag eller regeringen på något sätt motsätter oss.

Anf. 57 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr ålderspresident! Vad trevligt att jag och Åsa Lindhagen så här i juletid kan vara överens om någonting! Det tycker jag känns fantastiskt.

Jag tror dock att vi talar förbi varandra lite grann. Den myndighetsinformation som Åsa Lindhagen hänvisar till är till sin natur någonting annat än det som vi pratar om här. Myndigheter kan inte ersätta den här typen av information. Det som myndigheter gör är att de spanar. De kanske spanar i signal, de kanske spanar på det öppna nätet eller de kanske har andra typer av mer informella nätverk som samlar information – och man kan också samla in information från utlandet.

Det finns många olika metoder för att skapa sig en sådan här bild. Men det är någonting annat. Där undersöker man de personer som redan är aktiva i den våldsbejakande islamistiska miljön.

Det som jag är ute efter är mer att undersöka hur risken ser ut på längre sikt för att personer som inte är aktiva i den här miljön i dag ska bli det i framtiden. Det är det som det här handlar om.

En sådan här opinionsundersökning syftar till att ta reda på dels hur stor den potentiella rekryteringsbasen för de här organisationerna är, dels hur storleken på den potentiella rekryteringsbasen förändras över tid – alltså precis det som den franska opinionsundersökningen visade, nämligen att vissa värderingar, som jag inte tycker är lämpliga, blir väldigt mycket vanligare över en tidsperiod på fyra år.

Det är det här som en sådan opinionsundersökning skulle kunna fånga upp, och det är den informationen som det nuvarande myndighetsarbetet tyvärr inte kan fånga upp.

Jag vill avslutningsvis ställa frågan så här: Anser statsrådet att den information som skulle kunna komma ur en sådan här opinionsundersökning kan ersättas av någonting av det som myndigheter gör i dag?

Anf. 58 Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP):

Herr ålderspresident! Jag välkomnar att vi hela tiden överväger nya sätt att hitta information och ser på hur vi bättre kan skaffa oss kunskap. Det tänker jag också är en viktig uppgift för våra myndigheter att fundera över. Det är deras jobb, och jag tänker att de är mer lämpade än vi politiker att göra de bedömningarna: Vad är det vi behöver för kunskap och information? Vilka metoder behöver vi använda för att kunna bedöma hotet?

På lång sikt är det givetvis oerhört viktigt att se hur utvecklingen sker över tid. Hur utvecklar sig hotet? Minskar eller ökar det, och vad behöver vi göra för att komma åt de hot som finns i samhället?

Center mot våldsbejakande extremism har ett uppdrag att stärka och utveckla det förebyggande arbetet mot terrorism, och jag tänker att det absolut viktigaste är att vi jobbar med att minska hotet som finns i samhället i dag som skapar rädsla hos människor och spänningar i samhället och som också är ett hot mot människors liv. Den terrorism som vi har sett med fruktansvärda attentat som har ägt rum är ett hot både mot människor som kan mista livet och mot vår demokrati.

Jag välkomnar att inte minst våra myndigheter hela tiden utvecklar sitt arbete och ser på hur vi bättre kan skydda samhället mot terrorism. De ser på hur vi kan bli bättre på att samla in information och veta vad vi behöver göra för att bekämpa både den islamistiska och den högerextremistiskt motiverade terrorismen som är det största hotet mot Sverige i dag.

Jag tror att det är oerhört viktigt att det arbetet fortsätter.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 19 Svar på interpellation 2020/21:213 om målet om EU:s lägsta arbetslöshet

Anf. 59 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr ålderspresident! Jan Ericson har frågat mig om vilken plan jag har för att snabbt förbättra Sveriges position som ett av de sex sju länder i EU där arbetslösheten tyvärr är högst.

Utbrottet av covid-19 har lett till en global ekonomisk kris, och arbetslösheten har stigit snabbt. Arbetslösheten är inte bara ett problem för den som blir av med jobbet utan är något som angår oss alla. Tillåter vi arbetslösheten att bita sig fast riskerar vi både ökad långtidsarbetslöshet och en försvagning av vår gemensamma välfärd. Den som blir arbetslös ska därför få chans till utbildning och omställning och vid behov kunna få stöd att hitta ett nytt arbete. Vi behöver också säkra den ekonomiska tryggheten för den som blir av med jobbet.

Under 2020 har regeringen tillfört medel för att fler arbetslösa ska få stöd att komma i arbete samtidigt som Arbetsförmedlingen har förstärkts för att kunna hantera varsel och fler nyinskrivna arbetslösa.

I budgetpropositionen för 2021 föreslår regeringen ett kraftfullt grönt återstartspaket för svensk ekonomi på över 100 miljarder kronor. Sammantaget beräknas budgeten, med bland annat investeringar för klimatomställningen och satsningar på välfärden, skapa runt 75 000 fler jobb.

I OECD Employment Outlook 2020 framkommer att jämförelser mellan länder av arbetslösheten i spåret av pandemin bör göras med stor försiktighet. Krisen har påverkat insamlings- och beräkningsmetoder för arbetsmarknadsstatistiken. Dessutom har restriktioner försvårat jobbsökandet, vilket har lett till ett minskat arbetskraftsdeltagande i många länder.

Sverige har högst arbetskraftsdeltagande i EU, och denna har bibehållits på samma nivå som före krisen. Det är ett viktigt skäl till att arbetslösheten i Sverige har ökat i relation till många andra länder. Sverige har alltså den högsta sysselsättningsgraden inom EU i åldrarna 20–64 år. Om man vill spegla aktiviteten i ekonomin är antalet faktiskt arbetade timmar ett relevant mått. Sverige var ett av de länder inom EU där antalet arbetade timmar föll minst under pandemin.

Regeringen följer noga utvecklingen på arbetsmarknaden och är beredd att vid behov vidta ytterligare åtgärder.

Prot. 2020/21:57
18 december

Anf. 60 JAN ERICSON (M):

Herr ålderspresident! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret. Men jag måste konstatera att vi nog talar om lite olika saker. Ministern har i sitt svar stort fokus på att arbetslösheten har ökat kraftigt till följd av pandemin. Det är inget jag ifrågasätter. Men min interpellation handlar inte riktigt om det.

De siffror jag nämner i min interpellation gäller läget före pandemin. Redan före pandemin hade Sverige halkat ned ordentligt i statistiken jämfört med andra länder. Redan då hade vi den sämsta utvecklingen på arbetsmarknaden sedan 2014. Den tråkiga placeringen, 22 av 28 länder, hade Sverige alltså redan i december 2019, före pandemin. Redan förra året hade Sverige högre arbetslöshet än genomsnittet i EU. Det har inte hänt sedan Sverige gick med i EU. Under Alliansens regeringstid hade Sverige alltid lägre arbetslöshet än genomsnittet i EU.

Vi tar det igen. I min interpellation påminner jag om vad nuvarande statsminister Stefan Löfven lovade före valet 2014: att Sverige skulle ha EU:s lägsta arbetslöshet 2020. År 2014 låg Sverige på plats 12 bland EU-länderna när det gäller arbetslöshet. Nu ligger vi på plats 22, räknat på december 2019. Detta gör vi trots att åren 2014–2019 kännetecknades av en mycket stark högkonjunktur.

I 25 av 27 EU-länder har arbetslösheten minskat sedan 2014. Bara i tre länder har den ökat. Sverige är det land i hela EU där arbetslösheten har ökat allra mest sedan 2014, räknat på 2014–2019.

Eva Nordmark är ny på posten som minister och kan inte lastas för vad regeringen har gjort åren innan hon tillträdde. Men att skylla på pandemin blir lite av en bortförklaring. Varför hade Sverige lyckats så dåligt redan före pandemin under en socialdemokratiskt ledd regering? Det gav Sverige ett mycket sämre utgångsläge för att möta pandemin, som vi nu lever med.

Jag tycker att det finns anledning att känna stor oro. En regering som har misslyckats med jobbpolitiken under en stark högkonjunktur har ganska små chanser att utträtta något positivt när tiderna blir sämre.

Nu är det bara några veckor kvar av 2020, när statsminister Löfvens ståtliga löfte från 2014 skulle ha infriats. Det finns därför anledning att fråga arbetsmarknadsministern, som själv har lång erfarenhet av svensk arbetsmarknad, vad hon har för planer och hur hon ser att vi kan vända detta och förbättra Sveriges position. Tyvärr är Sverige i dag ett av de sex sju länder i EU där arbetslösheten är högst.

Herr ålderspresident! I svaret nämndes att arbetsmarknadsåtgärder som utbildning och omställning behövs. Det är självklart. Där är vi helt överens. Men det löser inte ensamt problemen med arbetslösheten. Det måste också finnas någon som vill anställa. Den frågan glömmes Socialdemokraterna ofta av i sin politik.

Jag skulle kunna stå här i timmar och berätta om alla jobbskadliga beslut sedan 2014 som regeringen har fattat och alla jobbskapande beslut som man inte har fattat. Faktum är att dagens regering med närmast kuslig precision har motverkat möjligheter att få fler arbetsgivare att anställa. Det gäller både offentliga och privata arbetsgivare.

Svar på
interpellationer

En regering som har misslyckats med det egna vallöftet och det överordnade mål som man hade 2014, att Sverige skulle vara bäst i EU – nu ligger vi på plats 22 av 28 – borde nog ägna julhelgen åt att fundera över hur det kunde gå så snett.

Vilka jobbskapande regeringsbeslut är arbetsmarknadsministern mest nöjd med under de sex år som har gått sedan Socialdemokraterna och Miljöpartiet tog över regeringsmakten? Och vilka åtgärder mot arbetslösheten tycker hon har fungerat bäst?

Anf. 61 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr ålderspresident! Arbetslöshetsmålet var en viktig del, en styråra, för arbetsmarknadspolitiken. Den verkade under förra mandatperioden.

Den förra mandatperioden känns länge sedan nu, med tanke på läget på arbetsmarknaden. Men den förra perioden minskade arbetslösheten med över 1 ½ procentenhet, och ungdomsarbetslösheten minskade med drygt 5 procentenheter. Sysselsättningen ökade med över 300 000 personer, varav 200 000 var utrikes födda. Samtidigt ökade antalet arbetade timmar kontinuerligt. Och hela jobbtillväxten kom till i reguljära jobb, inte genom subventionerade anställningar.

Det känns som sagt länge sedan. I dag står vi mitt i den mest allvarliga krisen på svensk arbetsmarknad i modern tid. Jan Ericson frågar vilken plan jag och regeringen har. Jag vill börja med att säga att regeringen under det här året har vidtagit historiskt kraftfulla åtgärder för att rädda svenska jobb och företag och för att minska och mildra konsekvenserna för dem som ändå förlorar jobbet. Bara genom möjligheten till korttidsarbete har hundratusentals svenskar undgått risken att bli av med jobbet. Nu när smittspridningen återigen har ökat och vi behöver sätta in ytterligare restriktioner kan det systemet bidra till att rädda fler jobb som annars hade kunnat försvinna.

Vi har också beslutat om förändringar som ger fler rätt till arbetslöshetsersättning och har höjt ersättningsnivåerna. Arbetslöshetskassorna har fått ytterligare resurser för att motverka långa handläggningstider. Vi har tillfört medel till Arbetsförmedlingen för att kunna hantera varsel och fler nyinskrivna arbetslösa och för att fler arbetslösa ska kunna få en insats och ett stöd. Vi har förlängt maxtiden för extratjänster, introduktionsjobb och nystartsjobb med ett år, för att undvika att människor går tillbaka till långtidsarbetslöshet. Vi har också tillfört medel till kommunerna för att skapa fler sommarjobb för unga och jobb till unga i höst, så att unga människor ska få en första rad på cv:t.

Dessutom fortsätter vi att bygga ut Kunskapslyftet. Vi har tillfört medel för att antalet studieplatser ska kunna byggas ut kraftigt i hela landet. Det är också många människor som nu tar vara på möjligheten att studera och rusta sig inför den uppgång som kommer i ekonomin.

Vi är dock inte färdiga här. Jag är stolt över det som har gjorts, och vi behöver göra mer framåt. I budgetpropositionen för 2021 lägger vi fram historiska satsningar på 100 miljarder kronor. Sammantaget beräknas budgeten, med bland annat investeringar för klimatomställningen och satsningar på välfärden, skapa runt 75 000 fler jobb.

Det som Jan Ericson nämner när det gäller kompetensförsörjningen är viktigt; vi behöver utveckla vår politik ytterligare för att säkerställa att arbetsgivare, både privata och offentliga, får tag på den kompetens de behö-

ver för att utveckla sina verksamheter. Det är själva grunden för arbete och egen försörjning för individer. Men det är också själva grunden för att fortsätta utveckla Sverige.

Anf. 62 JAN ERICSON (M):

Herr ålderspresident! I fråga om en styråra för arbetsmarknadspolitik kan jag konstatera att det kanske inte var en bra styråra. Redan 2018 hade vi halkat ned jämfört med andra EU-länder och hade en sämre utveckling än de hade. Trots att det skapades nya jobb gick det långsammare i Sverige.

Krispolitiken står vi moderater helt bakom. Vi har varit väldigt konstruktiva i finansutskottet och spelat in ganska många förslag. Vi har också fått igenom många moderata förslag. Vi är inte riktigt nöjda. Det är en del saker som inte har gått bra. En del stöd är svåra att söka, och en del stöd har hamnat fel. Därför har vi lagt fram ett förslag till ett utskottsinitiativ om att se över de sakerna. Det återkommer vi till. Men i allt väsentligt tycker vi att krispolitiken på det ekonomiska området har bidragit till att rädda jobb.

Herr ålderspresident! Dock har Moderaterna under flera år drivit på för att öka statsbidragen till kommuner och regioner. Det handlar om de pengar som vi lyckades driva igenom i våras, och det handlar om vår budget för kommande år där vi satsar mycket mer pengar än regeringen gör. Det gör vi delvis för att kommuner ska ha råd att anställa fler i sina verksamheter.

Även Konjunkturinstitutet konstaterar att detta är viktigt och att det behövs fler permanenta statsbidrag så att kommunerna verkligen vågar anställa. Det gör de inte i dag med de tillfälliga bidrag som delas ut nu.

Här är, enligt mig, två möjligheter där regeringen missar chansen att få kommunerna att anställa fler.

Det är inte bara i offentlig verksamhet som regeringen motverkar anställningar. Jag kan nämna några olika skatter som regeringen har infört.

Elektronikskatten har flyttat handel av elektronikprodukter från butiks-nätet till internet. Det har även lett till mer handel utomlands för att man ska slippa straffskatten. Nu ser vi att många butiker måste slå igen.

Man hotar också med straffskatt på kläder, vilket riskerar att leda till samma sak. En hårt prövad klädhandel riskerar att tappa ännu mer när fler människor köper kläder på nätet och utomlands för att slippa kläds-katten.

Flygskatten har försvårat för små regionala flygplatser att överleva. Det hotar inte bara jobben på flygplatsen utan slår mot hela näringslivet på orterna.

Skatten på plastpåsar har redan medfört uppsägningar hos en av tillverkarna av plastpåsar. Men nu kommer ni också med en straffskatt på engångsförpackningar och catering. Detta slår undan benen för många restauranger och kaféer. Det här är deras enda möjlighet att överleva under pandemin. Sämre tajmning av en ny straffskatt är nog svår att hitta.

Ni försämrar villkoren för tjänstebilar. Ni hotar med försämrade reseavdrag och höjda fordonsskatter. Allt detta slår mot pendling och möjligheten att bo och arbeta på landsbygden. Det slår mot försäljning av husbilar och lätta lastbilar. Det slår även mot besöksnäringen.

Prot. 2020/21:57
18 december

Svar på
interpellationer

Elförsörjningen i Sverige fungerar inte, vilket hotar många företag i dag. Det gäller både nyetablering och expansion.

Ni talar om gröna jobb. Det skapar såklart en del nya arbetstillfällen, men det slår också undan en del andra. Det är tveksamt hur stort nettot blir.

I Norrland finns ett stort gruvprojekt som skulle skapa massor av arbetstillfällen. Man har nu väntat i tre år på besked från regeringen för att kunna komma igång. Under tiden kan man inte anställa. Det finns ytterligare gruvprojekt som väntar på tillstånd att starta.

EU-förslaget om taxonomi hänger som ett mörkt moln över oss och hotar stora delar av svensk basnäring: skogsindustri, stålindustri, gruvnäring och fordonsindustri. Dessutom hotas vår energiförsörjning. Lyckas regeringen inte stoppa detta ligger Sverige väldigt illa till.

Nu när jag räknat upp alla dessa saker är min fråga: Tycker arbetsmarknadsministern att det är konstigt att arbetslösheten i Sverige har ökat mest i hela EU sedan 2014 i och med alla dessa jobbskadliga regeringsbeslut?

Anf. 63 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr ålderspresident! Det skulle vara mycket intressant att också få ta del av vad Moderaternas alternativa plan till de satsningar som regeringen nu gör är. Vi har fått en uppräknig av sådant som Moderaterna inte tycker om. Men Jan Ericson frågade mig vad regeringen har för plan. Det vore därför intressant att höra om din och er plan.

Så fort ni får möjlighet slaktar ni resurserna till arbetsmarknadspolitiken och försämrar den ekonomiska tryggheten för dem som är arbetslösa. På vilket sätt bidrar det till fler jobb? Det kan man fundera över. Det vore intressant att få ett svar på det.

Jag har mycket tydligt beskrivit de satsningar som regeringen har gjort detta år. Det är viktigt att komma ihåg det virus som är grunden till den situation som många människor befinner sig i nu då de har förlorat sitt arbete. Vi har vidtagit historiskt kraftfulla åtgärder. Vi fortsätter med det. Under nästa år satsar vi mer än 100 miljarder kronor. Det kommer att leda till ungefär 75 000 nya jobb.

Jag vill lägga till det som sker inom arbetsmarknadspolitiken utöver det jag redan har pratat om. Det är viktigt att människor känner en trygghet i omställningen. Vi måste också upprätthålla köpkraften i ekonomin. Det gör vi genom en bra och väl fungerande arbetslöshetsförsäkring.

Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag stärks med 1 miljard kronor. Det handlar både om att kunna möta det ökade antalet arbetssökande och om att säkerställa en lokal närvaro och likvärdig tillgänglighet i hela landet.

Över 700 miljoner kronor satsas på arbetsmarknadsutbildning. 1 miljard kronor satsas för att fler arbetslösa ska få ta del av matchningstjänster. 100 miljoner kronor satsas på införandet av ett intensivår. 500 miljoner kronor satsas på introduktionsjobb och extratjänster.

En mycket viktig del av regeringens politik, som jag och utbildningsminister Anna Ekström tillsammans brukar prata om, är att vi behöver säkerställa mer utbildning i arbetsmarknadspolitiken och ha ett större jobbfokus i utbildningspolitiken. I dag står många människor utan arbete. Samtidigt söker många arbetsgivare efter rätt kompetens och vill anställa. Det gäller både i privat och i offentlig verksamhet.

Det finns gott om jobb att söka. Men vi ser att många människor som i dag är arbetslösa står långt från arbetsmarknaden på grund av brister i kompetens och utbildning. Därför siktar arbetsmarknadspolitiken mycket på att använda utbildning för att stärka individens möjlighet att etablera sig på arbetsmarknaden. Den siktar också på arbetsgivares möjlighet att anställa rätt kompetens.

I grunden är det detta som en effektiv arbetsmarknadspolitik handlar om. Arbetsgivare, företag och offentlig sektor ska kunna anställa rätt kompetens så att de kan utveckla sina verksamheter och så att människor kan få ett arbete, utveckling och en möjlighet till egen försörjning.

Anf. 64 JAN ERICSON (M):

Herr ålderspresident! Jag tackar för det sista inspelet.

Jag kan hålla med här. Många av de saker som arbetsmarknadsministern räknar upp är sådant som vi moderater också tycker är värdefulla. Problemet är bara att vi har hört dessa ord från regeringsföreträdare och från Eva Nordmarks företrädare i varje debatt sedan 2014, men det har inte gett något resultat. Det har ju gått åt fel håll.

Vad Moderaterna vill göra i stället hinner jag inte dra på två minuter, men det är bara att titta på vår budgetmotion. Man måste se helheten i vår politik. Vi visade under alliansåren att vi kunde ha en bra utveckling under högkonjunktur men också att vi klarade av finanskrisen bättre än i princip alla länder i vår omvärld.

Dagens regering lyckas tyvärr sämre än alla andra länder trots en stark högkonjunktur, och det är väl inget lyckat facit. År 2014 låg Sverige på 12:e plats av 28 länder i EU vad gäller arbetslöshetsnivån. Det var när Alliansen lämnade över makten. I dag ligger vi på 22:a plats av 28 länder, trots att statsministern lovade att vi i år skulle ligga på första plats. Man kan inte kalla detta för något annat än ett totalt misslyckande.

I 25 av 27 EU-länder har arbetslösheten minskat under åren 2014–2019. I bara tre länder har den ökat, och Sverige är det land där den har ökat allra mest av alla länder i hela EU. Detta har skett trots Eva Nordmarks påstående om att man har gjort så mycket saker som är så bra, så framgångsrika och så framtidsfokuserade. Ändå har vi lyckats allra sämst av alla länder i hela EU.

Jag skyller som sagt inte detta på Eva Nordmark, för hon är ny på sin post och kan inte lastas för det som har hänt tidigare. Jag tycker dock att Eva Nordmark borde kunna medge i sitt sista anförande att detta faktiskt är ett misslyckande och att det krävs någonting annat. Det här har uppenbarligen inte fungerat.

Anf. 65 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S):

Herr ålderspresident! Jag vill börja med att påminna om det jag sa i inledningen. Det är väldigt svårt med jämförande statistik mellan länder, speciellt i det läge som vi är i nu. Jag är såklart mycket intresserad av hur det går för vårt land, även i relation till andra länder. Det viktigaste är förstås att vi har många arbetade timmar, att människor kan få egen försörjning och så vidare. Jag kan konstatera att Sverige ligger väldigt bra till när det gäller antalet arbetade timmar. Vi har inte tappat så mycket som många andra har gjort. Men det är för tidigt att utvärdera. Vi är mitt i en pandemi och mitt i en allvarlig kris på arbetsmarknaden.

Jag skulle vilja uppmärksamma dem som lyssnar på den här debatten på att finansministern i onsdags kunde berätta att den ekonomiska återhämtningen under hösten varit starkare än vad vi och många andra prognosmakare väntat sig. Arbetsmarknaden har överraskat positivt under hösten. Därför har vi reviderat upp prognosen för sysselsättningsgraden med ungefär en halv procent. Det betyder 30 000 fler jobb jämfört med förra bedömningen. Det är fortsatt ett mycket allvarligt läge på arbetsmarknaden, men vi ska komma tillbaka.

Om det är någon som tittar på den här debatten och själv är arbetslös eller känner oro för det tuffa läge som vi har vill jag säga: Det är inte kört. Fortsätt söka jobb! Fortsätt fundera över utbildning – kanske är det läge att gå en utbildning nu? Det finns många lediga jobb att söka. Det finns gott om jobb i vården. Sjuksköterskor och undersköterskor behövs. Det behövs också grundskollärare, förskollärare, mjukvarusystemutvecklare, lagerpersonal och många andra viktiga yrkesgrupper. Regeringen har tillfört medel för att kraftigt bygga ut antalet studieplatser. Ta till vara den möjlighet som finns att vidareutbilda dig!

Det här är en tuff tid, men vi ska ta oss igenom den tillsammans. Jag tackar Jan Ericson och herr ålderspresidenten för debatten. Jag önskar er en god jul och ett riktigt gott nytt år.

(JAN ERICSON (M): Tack detsamma!)

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 20 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Propositioner

2020/21:60 Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige

2020/21:64 En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket

2020/21:65 Tillfällig utvidgning av statligt stöd genom nedsatt energiskatt

2020/21:66 Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet

2020/21:67 Undersökningstillstånd

2020/21:68 Förstärkt och förenklad miljöstyrning i bonus–malus-systemet

2020/21:71 Uppenbart ogrundade ansökningar och fastställande av säkra ursprungsländer

2020/21:72 Sveriges tillträde till Europarådets konvention om it-relaterad brottslighet

Skrivelse

2020/21:61 Riksrevisionens rapport om styrning av ämnesläroverutbildningen vid Högskolan i Gävle, Linnéuniversitetet och Stockholms universitet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelse skulle förlängas till och med *fredagen den 15 januari 2021*.

COM(2020) 595 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om digital operativ motståndskraft för finanssektorn och om ändring av förordningarna (EG) nr 1060/2009, (EU) nr 648/2012, (EU) nr 600/2014 och (EU) nr 909/2014

18 december

COM(2020) 596 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av direktiv 2006/43/EG, 2009/65/EG, 2009/138/EG, 2011/61/EU, 2013/36/EU, 2014/65/EU, (EU) 2015/2366 och (EU) 2016/234

§ 21 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 17 december

2020/21:255 Utredningen av föräldrabalken

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:256 En föräldrabalk för barnens bästa

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:257 Miljömålsberedningen och ojämnt fördelade utsläpp

av *Jens Holm* (V)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:258 Initiativ för ökad jämlikhet och hållbart resursutnyttjande

av *Tony Haddou* (V)

till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:259 Regeringens hantering av covid-19

av *Markus Wiechel* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:260 De nya miljöreglerna för bensinstationer

av *Eric Palmqvist* (SD)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:261 Postnord och olagliga transporter

av *Thomas Morell* (SD)

till näringsminister Ibrahim Baylan (S)

2020/21:262 En barnrätt för alla barn

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:263 Socialtjänst för alla barn

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:264 Ersättningsnämnden

av *Carina Ståhl Herrstedt* (SD)

till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:265 Trygghetsskapande åtgärder för lantbrukare

av *Marléne Lund Kopparklint* (M)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:266 Kläds kattens effekter
av *Anne Oskarsson* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 17 december

2020/21:1062 Förenklad hantering av vapenlicenser

av *Jan R Andersson* (M)
till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1063 Vattenfalls satsning på havsbaserad vindkraft i Sverige

av *Jens Holm* (V)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1064 Konsumentperspektiv på svenska särregler

av *Angelica Lundberg* (SD)
till statsrådet Lena Micko (S)

2020/21:1065 Reduktionsplikt för flyget

av *Jessica Rosencrantz* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1066 Tillståndprocessen för övnings- och skjutfält

av *Caroline Nordengrip* (SD)
till miljö- och klimatminister Isabella Lövin (MP)

2020/21:1067 Armeniska krigsfångar

av *Anders Österberg* (S)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1068 Synfältundersökning

av *Anders Åkesson* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1069 Stöd till Armenien

av *Boriana Åberg* (M)
till statsrådet Peter Eriksson (MP)

2020/21:1070 Krigsförbrytelse rna i Nagorno-Karabach

av *Boriana Åberg* (M)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1071 Stöd till småföretag

av *Alexander Christiansson* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1072 Vaccination mot covid-19

av *Camilla Waltersson Grönvall* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1073 Krisstöd till företag

av *Lars Mejern Larsson* (S)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1074 Vaccinationsmotstånd

av *Hans Rothenberg* (M)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1075 Brott mot småföretag

av *Alexander Christiansson* (SD)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1076 Brott mot äldre

av *Mikael Damsgaard* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1077 Ny terroristbrottslag

av *Mikael Damsgaard* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1078 Taxibranschens behov av hjälp

av *Thomas Morell* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1079 Kraft till vätgasproduktion

av *Thomas Morell* (SD)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1080 Regeringens planerade skatt på engångsartiklar

av *Dennis Dioukarev* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1081 A-kassan

av *Dennis Dioukarev* (SD)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1082 Regeringens coronastrategi

av *Dennis Dioukarev* (SD)
till socialminister Lena Hallengren (S)

**2020/21:1083 Samhällsekonomisk analys vid tillståndsgivning för el-
kraftledning**

av *Anders Åkesson* (C)
till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1084 Nationell säkerhetsstrategi

av *Hans Wallmark* (M)
till statsminister Stefan Löfven (S)

2020/21:1085 Arbetsmiljö och arbetsmiljöbrott

av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till arbetsmarknadsminister Eva Nordmark (S)

2020/21:1086 Strategin för hav och vattenbruk

av *Magnus Oscarsson* (KD)
till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1087 E-sporten under pandemin

av *Rickard Nordin* (C)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

§ 23 Anmälan om skriftligt svar på fråga

Skriftligt svar på följande fråga hade kommit in:

den 17 december

2020/21:943 Det planerade stationsläget vid Landvetter

av *Jan Ericson* (M)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2020/21:57
18 december

§ 24 Kammaren åtskildes kl. 12.21.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 16 anf. 39 (delvis)
och
av tjänstgörande ålderspresidenten Mikael Oscarsson därefter till dess slut.

Vid protokollet

JOHAN WELANDER

/Olof Pilo

§ 1	Justering av protokoll.....	1
§ 2	Anmälan om förändring i regeringens sammansättning.....	1
§ 3	Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 4	Avsägelse.....	1
§ 5	Anmälan om kompletteringsval.....	2
§ 6	Anmälan om betänkande	3
§ 7	Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	3
§ 8	Anmälan om faktapromemorior	4
§ 9	Anmälan om granskningsrapporter.....	5
§ 10	Ärenden för hänvisning till utskott	5
§ 11	Svar på interpellation 2020/21:210 om förändrade regler vid arbetskraftsinvandring.....	5
	Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	5
	Anf. 2 ARIN KARAPET (M).....	6
	Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	6
	Anf. 4 ARIN KARAPET (M).....	8
	Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	9
	Anf. 6 ARIN KARAPET (M).....	10
	Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	10
§ 12	Svar på interpellation 2020/21:216 om tillståndsprovningen gällande Kallak och Laver.....	11
	Anf. 8 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	11
	Anf. 9 LARS HJÄLMERED (M).....	12
	Anf. 10 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	13
	Anf. 11 LARS HJÄLMERED (M).....	14
	Anf. 12 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	16
	Anf. 13 LARS HJÄLMERED (M).....	17
	Anf. 14 Näringsminister IBRAHIM BAYLAN (S).....	17
§ 13	Svar på interpellation 2020/21:217 om samspelet mellan försvar och byggande.....	18
	Anf. 15 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	18
	Anf. 16 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	19
	Anf. 17 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	20
	Anf. 18 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	21
	Anf. 19 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	22
	Anf. 20 ALEXANDRA ANSTRELL (M).....	24
	Anf. 21 Statsrådet PER BOLUND (MP).....	24
§ 14	Svar på interpellation 2020/21:124 om aborträtten i Polen.....	25
	Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	25
	Anf. 23 YASMINE POSIO (V).....	26
	Anf. 24 Utrikesminister ANN LINDE (S).....	27

Anf. 25	YASMINE POSIO (V)	27
Anf. 26	Utrikesminister ANN LINDE (S)	28
Anf. 27	YASMINE POSIO (V)	29
Anf. 28	Utrikesminister ANN LINDE (S)	30
§ 15	Svar på interpellation 2020/21:167 om EU:s medlemskapsförhandlingar med Albanien och Nordmakedonien	30
Anf. 29	Utrikesminister ANN LINDE (S)	30
Anf. 30	LUDVIG ASPLING (SD)	31
Anf. 31	Utrikesminister ANN LINDE (S)	32
Anf. 32	LUDVIG ASPLING (SD)	33
Anf. 33	TREDJE VICE TALMANNEN	34
Anf. 34	Utrikesminister ANN LINDE (S)	34
Anf. 35	TREDJE VICE TALMANNEN	35
Anf. 36	LUDVIG ASPLING (SD)	35
Anf. 37	Utrikesminister ANN LINDE (S)	35
§ 16	Svar på interpellation 2020/21:171 om kvinnors roll i konfliktlösning och fredsarbete	36
Anf. 38	Utrikesminister ANN LINDE (S)	36
Anf. 39	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	37
Anf. 40	Utrikesminister ANN LINDE (S)	38
Anf. 41	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	39
Anf. 42	Utrikesminister ANN LINDE (S)	40
Anf. 43	ALEXANDRA ANSTRELL (M)	41
Anf. 44	Utrikesminister ANN LINDE (S)	41
§ 17	Svar på interpellation 2020/21:119 om integrationspolitikens utgångspunkter	42
Anf. 45	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	42
Anf. 46	LUDVIG ASPLING (SD)	43
Anf. 47	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	44
Anf. 48	LUDVIG ASPLING (SD)	45
Anf. 49	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	46
Anf. 50	LUDVIG ASPLING (SD)	47
Anf. 51	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	48
§ 18	Svar på interpellation 2020/21:157 om en undersökning bland personer som identifierar sig som muslimer	48
Anf. 52	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	48
Anf. 53	LUDVIG ASPLING (SD)	49
Anf. 54	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	51
Anf. 55	LUDVIG ASPLING (SD)	51
Anf. 56	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	52
Anf. 57	LUDVIG ASPLING (SD)	53
Anf. 58	Statsrådet ÅSA LINDHAGEN (MP)	53
§ 19	Svar på interpellation 2020/21:213 om målet om EU:s lägsta arbetslöshet	54
Anf. 59	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	54
Anf. 60	JAN ERICSON (M)	55
Anf. 61	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	56
Anf. 62	JAN ERICSON (M)	57
Anf. 63	Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S)	58

Anf. 64 JAN ERICSON (M)	59	Prot. 2020/21:57
Anf. 65 Arbetsmarknadsminister EVA NORDMARK (S).....	59	18 december
§ 20 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	60	-----
§ 21 Anmälan om interpellationer	61	
§ 22 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	62	
§ 23 Anmälan om skriftligt svar på fråga	63	
§ 24 Kammaren åtskildes kl. 12.21.....	64	